

Agusti Waltary

«Diskotekara bezala
irteten naiz kantxara,
dibertitzera»

Mixel Berhokoirigoin

«Estatua zalantzan dago, ez daki
Laborantza Ganbararen kontrako
urratsa noraino eman»

Literatura

29ko Depresio
Handiak ez zituen
idazleak tristatu

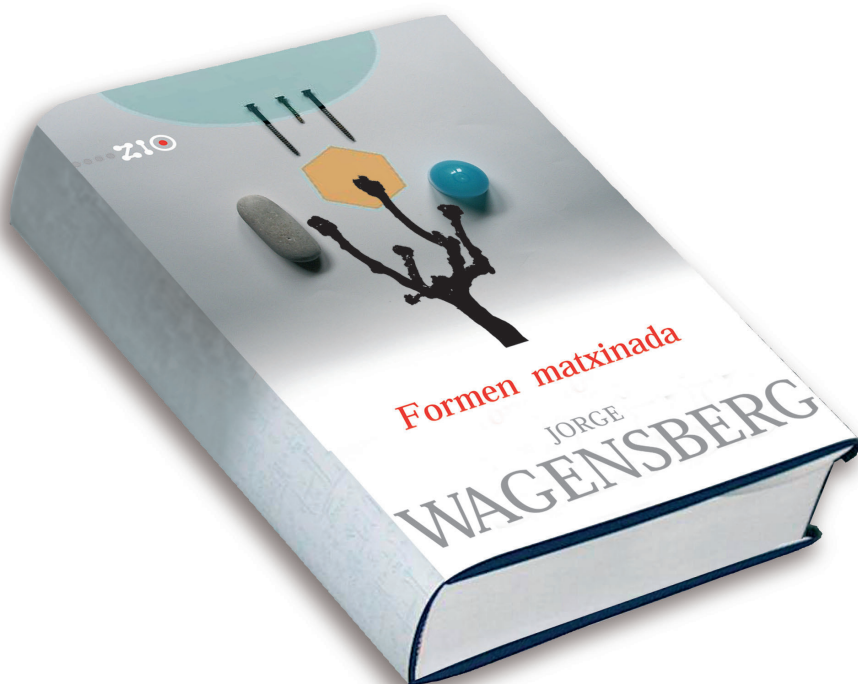
Nola egin dute Ekainberri?

Renaud Sansonek erakutsi digu Lascauxko tailerrean

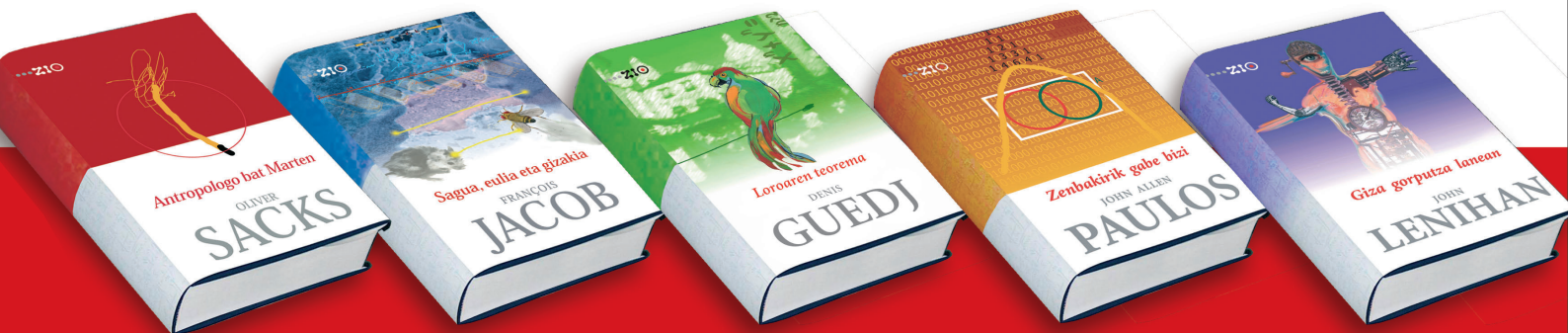

ZIENTZIA
IRAKURLE
ORORENTZAT

gure!
arteak
euskaraz

Euskal Herriko Unibertsitateko Euskara Zerbitzuak duela lau urte abian jarritako ekimena da ZIO (Zientzia Irakurle Ororentzat). Bizkaiko Foru Aldundiaren babesaren bidez bilduma honen xedea ezagutza edonoren esku jartzea da, liburu interesgarriak, entretenigarriak eta kalitatezkoak eskainiz. Oraingoz, sei dira bilduma osatzen duten lanak. Zientziara hurbiltzeko tresna fresko eta erabilgarriak ZIOk dakartzanak.

- 4 Deabruaren abokatua: Luix Barinagaerrementeria.**
Sustrai Colina.

Pertsonaia

- 10 Waltary:** "Ez nuen arrazoi politikoengatik alde egin, familia laguntzeko baizik". Sustrai Colina.

Waltary.

Gaia

- 16 Ordenagailu nanoa. Benetan behar al dut?**
Jon Torner.
- 17 Argia.com. Azaletik mamira.** Elisabeth Pombo.

Iritziak

- 18 Ttakun (h)errenka: Orotarik pixka bat.**
Juanjo Olsagarre.
- 19 Gora Pro Nobis.** Asisko Urmeneta.
- 20 Sozialismoa helburu! Joxe Iriarte, Bikila.**
- 22 Sexismoa.** Juan Ramon Makuso.
- 22 Durango, Durango.** Iñaki Zubeldia.
- 22 Harridura.** Joxemari Ostolaza.
- 23 Abenduko zirtak: Zibergauzak.** Harkaitz Cano.
- 24 Bertso berriak. Eztabaidarako jarriak.** Andoni Egaña.

Erdiko kaiera

- 38 Liburuak.** Gorka Bereziartua.
- 39 Diskoak.** Iker Barandiaran.
- 40 Ezpalak.** Jon Torner.
- 41 Abarrak.** Mikel Garcia.
- 42 Ihesi: Arlobiko menhirra, Gorbeia beste erraldoia.**
Urko Apaolaza.
- 44 Denbora-pasak.** Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
- 46 Zientzia eta teknologia.** Joxerra Aizpurua.
- 47 Landareak.** Jakoba Errekondo.
- 48 Denboraren makina.** Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 49 Mixel Berhokoirigoin: "Laborantza Ganbara urratsa da Iparraldearen onarpenerako".**
Mikel Asurmendi.
- 52 Altxa: euskararekin anexionatu zain.** Saioa Labaka.
- 54 Bero-beroan.** Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.

5 Kobazuloetako erreplikak | Nagore Irazustabarrena

Erabilitako teknikak medio, labarretako artelanen errepliketan ereduagarria da Ekainberri. Baina nola lortzen da kobazuloetan duela milaka urte egin zituzten lanak hala-ko fidelitasunez islatzea? Ekainberriko prozesua ezagutzeko, jatorrira jo dugu: Lascauxeko tailerrean lan egin duen Renaud Sanson maisuarengana, hain zuzen.

25 | Honela idatzi zuten Depresio Handia Gorka Bereziartua

56 | Net Hurbil Pello Zubiria

58 | Azkena Aingeru Epaltza

32 | Juanjo Olsagarre | Gorka Bereziartua

T (Tragediaren poza) nobelarekin itzuli da Juanjo Olsagarre nobedadeen apaletara. Harreman korapilatsuak, tragediaren zentzuari buruzko gogoetak eta modako arropen deskribapenak era txundigarrian uztartu ditu Arbizuko idazleak lan berrian.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbine Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Argia.com: Lander Arbelaitz, Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Idazkaritza Teknikoa: Aloña Sorraluze. Sustapena: Esti Parada. Publizitatea: Idoia Arregi, Maite Arrieta, Ixabel Bereziartua. Administrazioa: Marijo Aiertza, Maider Lizarazu, Mari Karmen Loiarde.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpidetza@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Garbine Ubeda Goikoetxea. Azaleko irudia: Dani Blanco.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza
diruz lagundua

• DEABRUAREN ABOKATUA •

“Mikro-herrigintza da benetan landu behar duguna”

Luix Barinagaerrementeria
DOKAren sortzaileetako bat

Sinetsi ez zuenik balego, Zuzenbide Fakultateko Ikasle Kontseiluko IAKo lehen lehendakaria izan zen.

SUSTRAI COLINA
Argazkia: Batiste Ezeiza

Sarri-k idatzia: “Abokatuek, beste ezer orduko eta diruaren truke, arrazoa nori eman erabakitzen dute”.

Ikasle garaian zure etsai nagusiak epailea, fiskala eta beste abokatuak izango direla uste duzu. Praktikan, ordea, zure arerio nagusia zu zeu ez bazara, zure bezeroa izango da.

Edozein defendatzeko prest zaude eta!

Ez, hori argi daukat. Esaterako, printzipioz nahia nuke ertzain bat ez defendatu, nahiz eta egia den ertzain hori izan daitekeela aita, semea, bizilaguna, edo torturatua.

Ertzain torturatu bat?! Presioak jota zaude, jendearen arazoak entzuteak kalte egiten dizu.

Jendeak zakua, psikologoa eta laguna garela uste du, eta ez. Abokatuarengana edo epaitegira joatea ez da soluzioaren sinonimo. Epaitegiek ez dute ezer konpontzen. Ahal dela, epaitegietatik kanpo aurkitu behar dira benetako soluzioak.

Abokatu batek hori esatea ere...

Askorentzat epaitegira joatea erresidentziara joatea baino hotzagoa eta arrotzagoa da. Toga beltzak sortu zituztenean Matrix asmatuta zegoen.

Abokatuei ere polizia etxera etortzen zaizuela ikusita...

Konturatzen zara ez zarela ezer. Oheratzean etxeko atea giltzaz itxiko duzu, baina ate bat ez, dantzan dabilen folio bat da uzten duzuna.

Zurekin eraman zituzten batzuek Joxemi Zumalaberen sententziaren folioak daukate atetzat.

Oso arraroa da, ez naiz esplikatzen gai. Amildegira salto eginarazi ziguten baina nik goma ona neraman eta besteek ez.

Alegia, ez zinela *Euskadi Gazte*ko esatari ohia izateagatik libratu.

Agian abokatu baina gehiago gustatzen zait irratia. Abokatu hasteko partez irratian jarraitu izan banu askoz lasaiago biziko nintzatekeen. Ez nintzateke *Euskadi*goa izango, baina *gazte*goa bai.

Oso “txatxi” geratu zaizu. Donostia bezala, funtsean.

Donostia bere orbanak ezkututzen dakien gezur handi polita da. Ulertzen ez dudana da nola harrotzen den jendea estatuko pisu eta pintxo garestietakoak gurean daudelako.

Donostiarrak izateaz harrotzen ez direlako agian? Denak zarete Antiguokoak, Egiakoak, Altzakoak, Amarakoak...

Nik lasai asko esaten dut donostiarra naizela: “El bello de Easo”, kar, kar, kar!

Egoera politikoa dagoen bezala egonda barre egitea ere...

Oso zail jarri digute, eta gure buruari oso zail jarri diogu. Bakoitzak bere etxea ongi hornitzeko sasoia da. Iritsiko dira makro-herrigintzarako garaia, baina uneotan, mikro-herrigintza da benetan landu behar duguna. ■

• ASTERO GAIA •

Labarretako artelanen erreplikak

Lehenengo artea eta

azken teknologia

Ekainberri erreferente bihurtu da labar artearen errepliken munduan, lehenago inoiz erabili gabeko tekniken bidez egin baitute. Erreplikaren barrunbeak ulertzeko historiaurreko artearen eredu nagusietakora jo dugu, Lascauxera (Frantzia), bertan baitago Renaud Sanson, Ekainberriren egilea.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Argazkiak: Dani Blanco

ZK productions-eko kideak Lascauxeko behi beltzaren kopia egiten. Proiekzio fotografikoa erabiltzen dute, eta beltzaren ñabardurak nabarmenagoak izan daitezen, kolorea desmuntatu eta tonu biziagotan proiektatzen dute. Behi erdia egiteko 6-8 hilabeteko lana beharko da.

Labarretako artelanen erreplikak

DUELA 30.000 URTE gizakiak kobetako hormetan irudiak marrazten hasi ziren. Inguruan bildutako materialak erabiltzen zituzten koloratzaile gisa; ikatza, manganesoa, okrea eta hematiteari esker, kolore beltza, horia edo gorria lortzen zuten. Aglutinatzaile gisa listua edo animalien koipea erabiltzen zuten. Hormen bolumenak ere aprobeztatzen zituzten irudiei forma emateko. Marrak pintzelez egin ohi zituzten eta, irudia kolorez betetzeko, pigmentua ahoan sartu eta putz egiten zuten, gaur egungo sprayen moduko efektua lortuz. Behar izanez gero egurrezko aldamioak altxatzen zituzten, artistek bertan eroago lan egin zezaten. Irudi bat ordu gutxitan egiten zuten; esaterako, Lascauxeko bisonte parek egiteko Paleolitoko artistek 5-6 ordu behar izan zituztela ondorioztatu dute adituek.

XXI. mendeko kopiatzaile batek, aldiz, hilabetetako lana eta berrikuntza informatiko eta teknologiko puntakoenak behar ditu irudi horixe bera ahalik eta zehatzen errepikatzeko. Lan esker-ga, baina ezinbestekoa, historiaurreko ondare artistikoa gorde nahi bada.

XX. mendean, artelanez apaindutako koba asko bisitarientzat zabalik egon ziren, baina kobazulo horien oreka hautsi eta pinturak hondatze prozesu azkarrean sartu ziren. Artelan horiek adituek aztertu eta publikoak goza zitzaizen erreplikak behar ziren.

Ekainen erronka

Erreplikak egiteko teknikak eboluzio handia izan du azken hamarkadetan. Ederki ikusten da hori Dordoinako Montignac herrira bisitaldia eginez gero. Bertan daude Lascauxeko kobazuloa, 80ko hamarkadako Lascaux II faksimilea eta, besteak beste,

Ekainberri egiteaz arduratu den ZK Productions tailerra. Baina tailerraren eta erreplikaren arduradun Renaud Sansonen arabera, “Ekainen erreplika egiteko eskatu zigutenean konturatu ginen ordura arte egindakoak ez zuela balio; Ekaineko horiek bolumen oso koskatsua dute eta hori zehaztasunez kopiatzeko baliabiderik ez zegoen”.

Sanson 1994an sartu zen lehenengoz Ekainera, koba aurkitu eta 25 urtera, hain zuzen. Jesus Altuna Aranzadiko arkeologoak Sansonen lantaldeak Niauxeko kobaren erreplikari egindako lana ikusia zuen eta Ekainen gauza bera egiteko proposamena luzatu zion. “Shocka izan zen Ekainen sartzea, bertan mundu primitiboa oso indartsu antzematen delako. Lascaux labar artearen katedrala bada, Ekain ermita erromaniko txikia da. Baina horrek intimoagoa egiten du eta, azkenean, utero modukoa dela konturatzen zara, artearen jaiotza sinbolizatzen duena”. Gainera, Lascauxeko kobazuloak margolan kontzentrazio izugarria du eta ezinezkoa da koba osoaren erreplika egitea. Ekainek ordean erreplika osoa egiteko aukera ezin hobea eskaini zion.

Ekainberri egiteko kontratua 1998an sinatu zuten. Lanean jardundako hamar urteetatik sei ikerketan eman zituzten, Ekainek eskatzen zituen teknologiak prestatzen, Renaud Sansonek dioen moduan “sukaldeko lanean”. Eta azkeneko lau urteetan gauzatu zuten faksimilea.

Hormetan dago koska

Paleolitoko artistek arroka erliebea aprobeztatzen zuten irudiak egiteko. Artelan horiek argazkian edo edozein euskarri lautan kopiatuz gero, emaitza deformatu egiten da.

“Shocka izan zen Ekainen sartzea, mundu primitiboa oso indartsu antzematen delako. Utero modukoa dela konturatzen zara, artearen jaiotza sinbolizatzen duena”

RENAUD SANSON, EKAINBERRI

ERREPLIKAREN EGILEA

Lascauxetik Ekainera

Duela 17.000 urte. Historiaurreko artistek Lascauxeko kobako hormak margotu zituzten.

Duela 12.000 urte. Madeleine Aroko gizakiek Ekaingo kobako margolanak egin zituzten.

1940. Irailaren 12an Montignac-eko lau nerabek Lascauxeko koba aurkitu zuten.

1948. Lascauxeko kobazuloak publikoari atearik zabaldu zizkion. Egutegia 2.000 bisitatik gora jaso zituen.

1963. Bisitarien eragindako kalteak zirela eta, Lascaux ixtea erabaki zuten. Margolanak egoera tamalgarriraino zeuden.

1969. Uztailaren lehenengoz Azpeitiko Antxieta elkarteko Rafael Rezabalek eta Andoni Albizurik Ekaingo koba aurkitu zuten. Joxemiel Barandiaran eta Jesus Altuna izan ziren koba ikertzen lehenak.

1983. Lascaux II erreplika inauguratu zuten, hiru urteko lanen

ondoren. Monique Peytralek eskuz hartutako apunteen bidez kopiatu zituen irudiak.

1998. Ekainberriko erreplika egiteko lanak hasi ziren.

2001. Mikroorganismo, ondo eta bakterioen aurkako tratamendua eman zioten Lascauxeko kobari. Baina oraindik ere arriskuan da.

2008. Ekainberri faksimilea inauguratu zuten.

Goian, Lascauxeko Puits izeneko panelaren erreplika egin berria, ZK Productionseko tailerretan. Lascaux III erakusketa ibiltariko paneletako bat da eta garrantzi berezia du, koba osoko giza irudi bakarra duelako. Gainera, lehen ehizako eszena soiltzat jotzen zenari interpretazio espiritualago eta sakonagoa egin diote azkenaldian.

Ezkerrean, Ekainberri osoaren polietilenoazko moldea, tailerraren alboko pabilioi batean gordea.

“Hirugarren dimentsiorik gabeko kopiak ez du zentzurik”, Sansonen hitzetan. Eta hori are funtsezkoagoa da Ekaineko arroka kotsuaren kasuan.

Duela 25 urte inauguratutako Lascaux II erreplikan, hormak zementuz egin zituzten, eskuz, objektibotasunik gabe. Gaur egun ohikoa da poliesterrak eta plastikoak erabiltzea. Eta kasu gehienetan bolumenen kopia gutxi gorabeherakoa da. Horma naturala nahiko laua denean beharbada ez du halako garrantzirik, baina Ekaintzat beste zerbait asmatu beharra zegoen.

Hasteko koba osoaren bolumenak laser teknologiaren bidez erregistratu zituzten. “Horixe izan da berrikuntzarik garrantzitsuenetakoa” Sansonen iritziz. “Prezisia eta azkartasuna uztartzea lortu genuen, Ekain osoa ordu gutxi batzuetan erregistratu baikegun”. Milioika erreferentzia puntu informatikoki bildu eta datu guztiekin polietilenoazko erreplika ia perfektua egin zuten, paneletan banatuta. Ia perfektua diogu, sistema horren bidez erliebeak gehienez 2-4 mm-ko errorea baino ez izatea lortu dutelako.

Molde horiek garraiatzeko aproposak ez direnez, silikonazko kontramoldeak egiten dituzte, gero, tokian tokian, kasu honetan Zestoan, kontramolde horietatik abiatuta polietilenoazko behin-betiko panelak egiteko. Panelak erretxinaz eta kareharri birrinduz estaltzen dituzte eta, modu horretan, harri arina eta aldi berean gogorra lortzen dute. Azkenik, panelak itsatsi eta, horratx koba zehaztasun osoz kopia-tua.

Gainera, moldea Montignaceko tailerretan gordeta, behar adina kopia egin daitezke. Esaterako, Lascauxeko bost panel bikoitzekin Lascaux III erakusketa ibiltaria prestatu dute. Panel bakoitzaren kopiatako batean irudiak pintatu dituzte eta bestea zuri utzi dute proiektzio bidezko azalpenak egin ahal izateko. Ekainekin antzeko zerbait egin nahi izanez gero, berriro moldera jo besterik ez dago.

Irudiak xehe-xehe

Euskarria prest dagoe-nean, marrazkiak kopiartzeko txanda da. Kopia zehatzak egiteak originala sakon eta luze aztertzea eskatzen du. Baina pinturen oreka gordetze aldera, kopiatzaileak ezin du luzaroan koba barruan egon. Irtenbidea originalari argazkiak egitea da, baina ez nolanahikoak.

Batetik, estereofotografia erabili dute. Gizakiok ikusmen estereoskopikoa daukagu, hau da, irudi bera bi ikuspuntutik –bi begietatik– ikusten dugu eta garunean biek bat egitean, hiru dimentsioko irudia lortzen dugu. Hortaz, argazki bikoitzak egin dituzte, begien arteko distantzia kontuan hartuz, gero kopiatzaileak biei begiratu eta irudi erreala, bolu-menduna, lor dezan. Estereofotografiarik gabe, hormen erliebea erreproduzitzen egindako ahalegin guztiak ez luke zentzurik

Bestetik, argazki bakoitza gutxienez hiru argiztapenekin egin dute: argia parez pare

Renaud Sanson, kopia perfektuaren bila

Ekaineko erreplika egiteaz arduratu den gizona ez dator historiaurrearen edo arkeologiaren mundutik. Le Havren jaio eta Parisen hazia, txikitatik izan zuen artelanak ahalik eta zehatzen kopiatzeko grina. Braque, Picasso edo Léger margolari kuttunen kopiak egiten zituen. Profesionalki zinema eta antzerkiko eszenografian aritu zen, Lascauxetik deitu zioten arte. 1980an erreplikaren ardura har zezan proposatu zioten eta berak baldintza bakarra ipini zuen: bi urtez astero koba originalean sartzeko aukera. Ordutik aurrera zehaztasuna eta objektibotasuna izan ditu helburu. Ez du bere burua artistatzat jotzen; erreplikatan arteak eta subjektibotasunak ez du lekurik. Zientzia eta teknologia erabiltzen ditu artea kopiatzeko eta bere lanaren xedea oso garbi du: kopiaren egilearen eskua ez nabaritzea.

Kopiatzaileak horma biluzian kopiak egiten hasi behar duenean bi tresna erabiltzen ditu aldi berean: estereofotografia eta horman proiektatutako argazkia. Modu horretan edozein deformazio saihesten da

dutela, ezkerrean dutela eta eskuinean ipinita. Horri esker, erliebea duten irudien xehetasun guztiak antzematen dira.

Kopiatzaileak horma biluzian marrazkiak egiten hasi behar duenean bi tresna erabiltzen ditu aldi berean: estereofotografia eta horman proiektatutako argazkia. Modu horretan edozein deformazio saihesten da.

Formaren auzia konponduta, koloreak kopiatu behar dira. Hori lortzeko ere originalaren argiztapen egokia ezinbestekoa da, argazkietan benetako koloreak ager daitezken. Baina labarretako artelanen kromatismoa lehen begi kolpean dirudiena baino konplexuagoa da. Esaterako, irudi batek beltz tonu eta intentsitate asko izan ditza-ke. Giza ikusmenaren bidez ez dira erraz ikusten eta horretan ere, informatikaren laguntza dute kopiatzaileek: kolorea numerikoki desmuntatzen dute. Beste modu batera esanda, beltz, gorri zein hori tonu bakoitza kolore bizi batek ordezkatzen du argazkian.

Argazkia proiektatzean kolore bizi horiek ikusten dira horman –lehen orrialdeko argazkian ageri den moduan–. Eta, Andy Warholek Marilyn Monroeren irudi koloreztatuekin lortutako efektua gogorarazten duen proiektzio horri esker, kopiaren egileak koloreen ñabardurarik txikiena ere antzeman dezake.

Betiko materiala, eta pazientzia

Hainbeste berrikuntza teknologikoren artean, ordea, kopiak egiteko pigmentuak aukeratzeko orduan historiaurrera itzultzea erabaki dute. Erabili duten pinturaz galde-tzean, erantzuna soila da: “Duela milaka urte kobetako artistek erabilitako berbera”. Hau da, ikatza, okrea, oxido ferrikoa eta abar. Halaber, originalaren ahalik eta antza handiena izan dezan, kobaren inguruan biltzen dute materiala. Hori bai, listuaren ordezkariak erabiltzen dute aglutinatzaile gisa.

Lascaux gaixo dago

17.000 urtetan egoera ezin hobean gordetako margolanak urte gutxitan hondatu zituzten. 1948an Lascaux publikoari zabaldu zitzaionean kobaren oreka biologikoa hautsi zen. Temperatura, hezetasuna eta argia aldatu ziren, eta milaka bisitariren karbono dioxidoak kaltea areagotu zuen. Gainera, ohikoa omen zen jendea koba barruan tabakoa erretzen edo hormak ukitzen ikustea. Baina 1963an koba itxi zutenean, arazoa ez zen konpondu. Bakterioen eta onddoen kontra behin eta berriro egindako tratamenduak (azkena, 2001ean) ez dira nahikoa izan. Sasizientzialarien lanak ere ez zion mesede egin; besteak beste, bi urte luzez artelanak kaltetzen zituen argiztapena piztuta izan zuten etengabe.

Lascaux II erreplika. Ateak duela 25 urte zabaldu arren, originala egoera tamalgarrian dago oraindik.

Orain gutxi arte, kobaren hondamena salatzen zutenek ez zuten oihartzunik lortu; ofizialki Lascauxeko altxorra kontrolpean zegoen. Iaz Frantziako Kultura ministroak kobara jaitsi, egoera ikusi eta galera saihesteko neurriak hartzeko borondatea agertu zuen. Baina adituak eszeptikoak dira. "Eszeptikoa ez, pesimista baizik" dio Renaud Sansonek. "Zinemako izarren bat gaixotzen denean mundu guztia arduratzen da. Lascaux emakume oso ederra da, baina ez da izarra eta hiltzen utziko dute".

"Erreplika hor izanda, gaitzerdi", pentsa dezake norbaitek.

Baina Lascaux II faksimileak koba osoaren zati txiki bat baino ez du hartzen eta oraindik 1.500 irudi inguru daude kopiatu gabe.

Eskerrak Ekain hasieratik itxita gorde zuten.

Hortik aurrera pintzela eskuan hartu eta kopiaren egileak behar duen gauza bakarra pazientzia izugarria da.

1879an Altamirako margolanak aurkitu zituztenetik, labar artea gizarte osoari zabalatzeko ahaleginak egin ziren. Baina artelan primitiboek jasandako kalteak ikusita, kobetako ateak itxi zituzten. Egun, teknologiak ondare

horren kopia zehatzak egitea ahalbidetzen du. Renaud Sansonen hitzetan, "arrazoi tekniko-engatik ondare hori debekatua egon da, baina orain gizakien kontzientzia estetikoaren jaio-tza publikoari eskaintzeko moduan gaude". ■

www.argia.com/multimedia/diaporamak
helbidean, erreplika prozesuaren diaporama.

*Witch-en sortzaileak
Fairy Oak saileko
beste atal bat
eman du argitara*

GERO

EUSKAL LIBURUAK

www.mensajero.com

«Ez nuen arrazoi politikoengatik alde egin, familia laguntzeko baizik»

Ordu laurden berandu iritsi da zitara, baina egiari zor, ez gara gehiegi harritu. Azken egunetako euritearen ondoren, temperatura goxoa dago, baina fresko dagoela esan digu Waltaryk. Goxoa bezain freskoa du hitz jariora, eta egiari zor, horrekin ere ez gara gehiegi harritu.

SUSTRAI COLINA

Argazkiak: Dani Blanco

Euskal Herrian aski normala da haurra pilotan jokatzeko hastea, baina Kuban?

Kubatar guztiek amaren sabeletik atera orduko batea eta pilota hartzeko dituzte beisbolean jokatzeko. Gero datoz beste kirolak, lehenbizi beisbola da. Habanako haur guztien ametsa da Industriales-eko kide izatea. Habanan Industrialesek Madrilen Real Madrilek edo Bartzelonan Barça bezalako pasioa sortzen du. Izugarria da. Ni ere ez nintzen salbuespena izan eta saiatu nintzen beisbolean nire tokia egiten, alferrik zela jabetu, eta nire ahaleginak trinketean zentratzea erabaki nuen arte.

Erremin puntu bat sumatzen dizut...

Ez nintzen punta-puntakoa baina txar-txarra ere ez. Aukera bat merezi nuela pentsatu izan dut beti, baina ez zidaten sekula eman. Jatorri pobreako bazara traba asko jartzen dizkizute, eta onenak baino hobe izan behar duzu, bestela jai daukazu.

Beisbolari zor diozu besagaineiko postura berezi hori?

Kuban denok daukagu postura hori. Bate-tik, beisbolaren eragina handia delako gudan, eta bestetik, tenisekoaren oso antzeko pilotekin jokatzeko hasten garelako. Arras pilota saltariak dira, eta eroso jokatzekotan, derrigortuta zaude besagainean jotzera. Hori hala, sorbalda garatuz joaten da, eta azkene-rako, behartua dirudien postura natural bihurtzen da.

“Ez dut ahantzi nahi, hurrengo egunean entrenamendu bukaezin bat ukan arren, baso bat ur afalduta oheratzen nintzela. Hori Europara datozen kubatar askori ahaztu egiten zaie. Niri ez”

Behin frontoirako apustua eginda, zerekin egiten zenuen amets?

Kubako selekzioan parte hartzearekin, nire herria ordezkatzearekin. Behin hori lortuta-koan, sekulako prestakuntza eginarazi zida-ten. Zorakeria bat. Partidak 90 tantora joka-tzen genituen, eta behin partida bukatuta, atletismo pistari hamabost itzuli emanarazten zizkiguten eguzki galdatan. Ezin duzu imajinatu zer zen hura. Pentsa, 2002ko Iruñeko Munduko Txapelketan hamalau egunean hamabi partida jokatu nituen, eta denek uste zuten dopa-tuta nengoela. Ba ez, prestakuntza titanikoaren fruitua baizik ez zen izan. Munduko errespetu guztia merezi duten entrenatzaileak dauz-kagu, oso-oso onak dira.

Iruñeko Munduko Txapelketan egin zinen ezagun, baina noiz ikusi zenuen gora iritsi zintezkeela?

1998an jokatu nuen nazioarteko nire lehen lehiaketa. Laugarren baizik ez nintzen izan,

Nortasun agiria

Agusti Waltary Alonso Habanan sortu zen 1980ko apirilaren 5ean. Beisbo-leko batea albo batera utzirik, pilotari eskaini dizkio bere ordurik onenak, eta pilotak eman dizkio bere unerik gloriosoenak. Ez zen alferrik izan 2002ko Iruñeko Munduko Txapelketan txapeldun banaka eta txapeldunor-de binaka. 2006an trinketeko enpresa garrantzitsuenarekin fitxatu eta 2007an binakako txapeldun izan zen, eta buruz-buruko txapel preziatua jantzi du aurten. Landetako Tarnos-en bizi da egun.

Agusti Waltary

baina oso esperientzia ona izan zen, besteen mailan aritzeko gaitasuna nuela ikusi nuela. Kubara bueltan, are gogorrago entrenatu nuen, eta 2002an heldu zitzaidan aukera. Lehenik, Pariseko Opena lehiatzea egokitu zitzaigun, Estatu Batuek uko egin ziotelako. Harrigarria izan zen hura. Beste denak eskursioan eramaten zituzten, eta gu Paris-ko bi izarreko hotel batean sartuta eduki gintuzten. Baina frontoian, sudurra onenen artean sartzen hasi nintzen, eta horrek Iruñeko Munduko Txapelketarako konfiantza handia eman zidan. Konfiantza horri esker urrezko domina eraman nuen banaka, eta zilarrezkoa binaka. Horrek afizionatuekin jokatzeko parada eman zidan, baina emaitzek garbi erakusten zuten ez neukala kontrariorik. Maila horretan estankatuta geratzeko beldurrez, profesionalekin probatu nahi nuela esan nien nire entrenatzaileei. Gaur arte.

Pariskoa bezalako gutxiesteek irabazteko gosea areagotu zizuten?

Kuban ere txapeldunak zeudela erakutsi nahi nion munduari. Kontuan hartu behar gintuztela frogatu nahi nien. Besterik ez. Nazioarteko lehiaketan atarian, nire entrenatzaileak beti esaten zidan ez neukala ezer galtzeko. Banekien frantsesek irabazten bazidaten ez zutela beste munduko ezer lortuko, baina nik irabazten banien sekulako problema izango zutela. Filosofia horrek asko laguntzen ninduen, eta bertatik edaten nuen egunero. Teorian ni baino hobea zen bati irabazten niolarik, are indartsuagoa sentitzen nintzen, eta buruz sendo bazaude...

Pentsatu izan duzu besteek jostatzeko jokatzaren bitartean zuk jateko jokatzaren zenuela?

Gaur egun, jateko jokatzaren dut. Nire familiak eta lagundu ditzakedanak jan ahal izan dezaten. Luxurik ez dagoen herri batetik nator eta ez dut luxuak ordaindu ahal izateko jokatzaren. Nire buru-gogoek Kuban jarraitzen dute. Europara datozen kubatar batzuek beraien familia eta jatorria ahanztu dituzte. Beste batzuek berriz, argazkiak ateratzen dizkiete beraien etxetzarrei edo frigorifikoko bete-beteei eta Kubara bidaltzen dituzte. Ez dira konturatzen horrek egin dezakeen minaz. Nik bi urte daramatzat hemen eta bidali ditudan argazki eta bideoetan ez dut nire etxeko ezer erakutsi. Ez zait autosufizientzia modu hori gustatzen. Frontoian bai, entrenamenduetan ere onena izan nahi dut, baina hortik kanpora...

"Gurean dena da alegiantzia, ausardia eta berotasuna. Kontserbadorea bazara jan egiten zaituzte. Kuriosoa da, baina Komandantea izango da kontserbadoreena"

Trinketetik ezker-paretera

"Bi joko arras desberdin dira. Trinketeak gehiago du ikuskizunetik, frontoian gehiagotan eman behar zaio pilotari, eta niri ez zait piloteatzea gustatzen. Besoa asko nekatzen zitzaidan, eta ezin izaten nituen hango entrenamenduak eta hemengo partidak topera egin. Esperientzia ederra izan zen, pertsonalki garrantz samarra gertatu zitzaidan arren".

Hemen, frontoitik kanpora 20 euro ia gutxietsi egiten dira, eta Kuban...

Badakizu zenbatekoa den soldata arrunta Kuban? Hamar euro hilabetean. Kubatar bat oso-oso ongi bizi da 50 euroekin. Etxekoei dirua bidaltzen diedanean beti esaten diet aurreztu behar dutela. Oso erraza baita burua galtzea. Ni munduan barrena bakarrik ibili naiz eta lortu dudana ez dit inork oparitu. Gaintitu dudana oztopo bakoitzak sendotu nau, hiltzen ez zaituenak indartsuago egiten zaituelako. Baina ez dut ahortzi nahi nondik natorren, eta nagoen tokiraino iristeko zer pasa behar izan dudana. Ez dut ahortzi

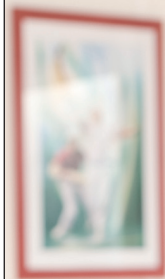
nahi, hurrengo egunean entrenamendu bukaezin bat ukan arren, baso bat ur afalduta oheratzen nintzela. Hori Europara datozen kubatar askori ahaztu egiten zaie. Niri ez. Gure arteko aldea oso sinplea da. Nik jaingoan sinesten dut eta eurak jaingoak direla sinesten dute.

Horrek laguntzen dizu gurean kirolari ematen zaion hil ala biziko tratamendua erlatibizatzen?

Nire kasua ezberdina da. Badakit publikoak partidaro nire onena ematea eskatzen didala. Gehiengoak ulertzen du ez dela beti erraza, baina bada ezer barkatzen ez didan jende multzo bat. Ez da ahortzi behar atzeritarrak naizela, beste herrialde batetik natorrela, hemen ia-ia bakarrik nagoela, eta Kuban dagoen arren, nire familiaren gorabeherak eragiten didatela. Esaterako gure aita diabetikoa da, eta osasun arazoak baldin baditu, ezinezkoa zait hori ahaztuta kantxaratzea. Partida bat baino askoz garrantzitsuagoa da hori niretzat. Badakit nor naizen, zenbat jokatu dezakedan, eta hortik aurrerakoak nire kolporako gordetzen ditut.

Aztertua sentitzen zara?

Hitz batzuek min ematen dute. Partida bat galdutakoan, ahobero batek nire maila eman ez dudala esaten didanean aurpegia txiki-txiki egiteko gogoia sartzen zait. Horretan kubatar oso odol-beroak gara, eta galtzen dugunean ezin zaigu ezer esan. Hemen gauzak lasai hartu behar direla ikasi dut, halakoei paso eman behar zaiela, eta hurrengoan ahal bezain ongi jokatzeko dela jende hori isiltzeko modurik eraginkorra. Ezin diet bekaizti horiei kasu egin. Kasu egingo banie nire buruaz beste egin behar-ko nuke. Gainera, ez da ahortzi behar nire

familiari laguntzeko nagoela hemen, ez arazoak edukitzeko.

Horregatik egin zenuen Kubatik ihes 2004an?

Zure familia lagundu dezakeen haurride bakarra zarela ikusten duzunean ez duzu bi aldiz pentsatzen. Nik Kuban dena neukan, baina nire familiak ez. Horregatik iruditu zitzaidan hobe nik hemen denetik pixka bat ukatea, eta nire familiak deusen faltarik ez izatea. Kuba atzean utzi nuenean bane-kien bost urtez ezingo nintzela bertara bueltatu. Baina denbora aurrera doa, eta hurrengo urtea noiz helduko zain nago, nire familia berriz besarkatu ahal izateko.

Euskal Herrian Kubako oso irudi idealizatua dugu. Nolakoa da benetan? Zer aurki genezake bertan?

Kuban ere, leku guztietan bezala, denetik dago. Baina kubatarrak oso bereziak gara. Oso sentiberak, oso alaiak. Gose izanagatik, sekulako poztasunarekin esnatzen da jendea. Jateko ezer ez baldin baduzu, auzokoaren aldaba jo, eta daukan apurra emango

Pelotari kubatarrak

“Kuban hemen jokatzeko talentua duen jendea dago. Hemen gurekin jokatzeko ari diren zenbait baino hobeak dira. Pena da Kuban paperekin hainbeste arazo egotea, bestela... Tira, espero dut nik egindako bideak kubatar gazteentzako atea irekitzea, eta denborarekin, gauza horiek errazten joatea”.

**AZURMENDI JATETXEA
LEGINA AUZOA
LARRABETZU**

**944558866
www.azurmendi.biz**

AZKEN HITZA

Familia

“Sei senideko familia ginen joan nintzenean eta orain zazpi gara. Urte eta erdiko anaia txiki bat daukat, argazkietatik baizik ezagutzen ez dudana. Umeekin txoratu egiten naiz eta aita izateko desiatzen nago. Trinketeetako nire ibilbide profesionala bukatzean ere, seme-alabak zaintzen irudikatzen dut nire burua. Ezin duzu imajinatu zer suposatzen duen familiarak niretzat”.

dizu. Hori hemen pentsaezina da. Alaitasun eta elkar laguntzeko dugun gaitasunak jende asko harritu eta erakartzen du. Ez gaitezen engaina, bada Kubara emakumeengatik joaten den jendea, baina askoz gehiago da gure herria nolakoa den ikustera gerturatzen dena. Dena den, Kuban zer dagoen jakiteko norbere begiz ikusi behar da, norbere bihotzez bizi.

Bizitzeko modu alai horrek eragiten du zuen jokatzeko moduan?

Jakina. Pozik entrenatzen dugu, entrenatu ostean zer jango dugun pentsatu gabe. Jendeak ez dauka inolako estimulurik baina oso motibatuta entrenatzen da. Harrigarria da, herri azpi garatu bat izanik nola daukagun munduko kirolari harrobi onenetakoa. Gurean dena da alegiantzia, ausardia eta berotasuna. Kontserbadorea bazara jan egiten zaituzte. Kuriosoa da baina Komandantea izango da kontserbadoreena. Nire entrenatzailerak beti esaten zuen diskotekara sartzen nintzen bezala irteten nintzela kantxara. Egia da, bietera dibertitzera joaten nintzen. Horregatik gustatzen zait frontoia bete-betea dagoenean. Horregatik hazten naiz partida garrantzitsuetan. Horregatik hogeita hemeretzi gauden bakoitzean arriskatuko dut tantoa amaitzeko. Izaeraren parte da, eta ni naizen bezalakoa naiz kantxan zein bizitzan.

“Beisbolearen, jatorri pobreako bazara traba asko jartzen dizkizute, eta onenak baino hobe izan behar duzu, bestela jai daukazu”

Komandantea aipatu duzu...

Ez dut sekula haren aurkako adierazpenik egin, ez naiz sekula politikan nahastu. Politika eta kirola bi mundu dira niretzat. Nik politika Komandanteari utzi diot, bera baita horretan jakituna, eta ni nire herriarentzako dominak irabaztera dedikatu naiz. Ez daukat Fidelengatik gaizki jarduteko motiborik. Nik ez nuen Kubatik arrazoi politikoengatik alde egin, nire familia lagundu nahi nuelako baizik. Miamitik deitu izan didate Komandantearen aurka mintza nendin, baina zergatik? Ez da ahantzi behar, Komandanteari esker, Kuban gauza on asko daudela. Herrialde garatuetan ez bezala ez dago analfabetorik, hezkuntza eta osasun arloak doakoak dira... Nire herria asko maite dut, eta berari esker iritsi naiz iritsi naizen tokira. ■

DURANGOKO 43.

EUSKAL LIBURU
ETA DISKO AZOKA

ABENDUAREN 5ETIK 8RA

Literaturaren alde gaude, musikaren alde.
Ezagutza bultzatzen dutenen alde gaude, unibertsoak sortzen dituztenen alde,
hitza guztion gune bihurtzen dutenen alde.

Kulturaz mintzo garenean, guztion mintzaira baitarabilgu.

Te escuchamos / Entzuten zaitugu
www.eroski.es/compromisos
902 540 340

EROSKI

zurekin

Benetan behar al dut?

Gero eta ordenagailu ultra eramangarri edo Netbook indartsuagoak aurki ditzakegu merkatuan. Gainera, One Laptop Per Child proiektuaren XO eramangarri txikia ere salgai dago jada Amazon.com-en. Dena den, tentazioari kosk egin aurretik, zertarako erabiliko ditugun ongi pentsatzea komeni dela adierazi digute erabiltzaileek.

JON TORNER

HARITZ RODRIGUEZ kazetari donostiarrak merkaturatu zuten aurreneko ultra eramangarri nanoa dauka: Assus EeePc bat. Pasa den maiatzean erosi zuen, 300 euroren truke: “Aitak eta biok belaontzian Greziara bidaiatu genuen. Gure bizipenen inguruko bloga elikatu nahi nuen, jendearekin komunikatu, eguraldiaren nondik norakoak kontsultatu...”. Rodriguezek bazuen 3,5 kiloko ordenagailu eramangarria. Pisutsuegia, bere ustez. Interneteko hamaika proiekturen bultzatzailea da (Euskaltube, Arraytxiki, Publikatu.com...), eta ordenagailua alderik alde eramanez ohi du, wifi bidez Internetera konektatu eta webgune horiek kudeatu ahal izateko, besteak beste. “Lehendik neukan harkaitz puska hori sorbaldan eramatea ez zen batere erosoa”. Ordenagailu berria txikia eta arina da. Zazpi hazbeteko pantaila du, eta 900 gramoko pisua.

Rodriguezen iritziz, Assus-en EeePC bezalakoak uneoro gainean eramateko pentsaturik daude. Eta bereziki oinarritzko ofimatika funtzioak egin eta sarean nabigatzeko. Argazkiak ikusteko edo musika entzuteko ere erabil daitezke, baina oraingoz ez dute eramangarri handiagoekin eta mahai gaineko ordenagailuekin lehiatzerik, ezin direlako hain programa pisutsuak instalatu, bideoak editatu, CD-DVDak ikusi eta grabatu...

Ultra eramangarri askok ez dute disko gogorrik, eta USB gailuen flash memoriak baliatzen dira. Kazetari donostiarraren orde-

nagailuak 4 GB-ko flash memoria dauka, eta 512 MB-ko Ram memoria. Modelo berriek, dena den, ahalmen askoz ere handiagoa dute. Bestalde, Rodriguezek kexu da bere ordenagailuak soilik bi ordu eta erdiko autonomia duelako: “Hain gauza eramangarria eginda, kontraesankorra da autonomia hori izatea. Bost ordukoa izan beharko luke”.

XO ordenagailuak

Assus EeePC moduko ultra eramangarri nanoek Nicholas Negroponte MIT Massachusettseko Teknologia Institutuko zuzendariak bultzatutako XO izeneko ordenagailua dute eredutzat. Hirugarren mundura begira dagoen OLPC edo *One Laptop Per Child* (Ordenagailu eramangarri bat haur bakoitzeko) ekimenaren fruitu da. 1,5 kilo pisatzen du eta pantaila 7,5 hazbete ditu. Wifi bidezko konexioa dauka eta bateria eskuko biradera edo soka bati tiraka ere karga daiteke. 256 MB-ko DDR memoria dauka, eta 1 GB-ko flash memoria. Azaroaren 17az geroztik Europan ere eskuragarri dago. 322 euroren truke bi ordenagailu erosten dira www.amazon.com/xo webgunean, bata norberarentzat eta bestea hirugarren munduko haur batentzat.

XO ordenagailuari buruzko azalpen gehiago Igor Leturiaren blogean aurkituko duzue: <http://eibar.org/blogak/egorblog/topics/OLPC>. Leturiak esan digunez, oporretan-eta erabiltzen du eramangarri hori, Interneten nabigatu, mezuak bidali eta testu prozesadorearekin lantxoak egiteko. ■

Argia.com

Azaletik mamira

Urrian ARGIAk bere marka berri zuen eta Sareko argia ARGIA.com bihurtu zen. Orain, etengabeko hobekuntza prozesu baten baitan, Interneteko itxura aldatu dugu, eduki gehiago azaleratuz eta multimedia elementuen bilgune izango den kanala sortuz.

ELISABETH POMBO

ARGIAK INTERNETEN izan duen jarduna garai berrietara egokitzen joan da pixkanaka-pixkanaka. Hasiera batean ARGIA astekaria zen www.argia.com webgunean topatu zitekeen ia eduki bakarra, ondoren hari@ buletin elektronikoko albisteak gehitu zitzaizkion eta baita hainbat atal ere: Euskal Herriko Gida, Gure Mendea, Atsotitzak... Interneteko lehen belaunaldiko diseinutik abiatuta, 2005ean CSS estiloetan eta XHTML orrietan oinarritutako egitura eta itxura batekin gorpuztu genuen Interneteko gure aurpegia. Orain, hiru urte beranduago beste aldaketa batzuen beharra ikusi dugu.

Gero eta bideo eta multimedia elementu gehiago sareratzen ditugu eta horiek modu txukun batean topatu eta biltzeko kanala faltan botatzen genuen. Era berean, elementu horiek azalean erakusteko modua berri behar genuen eta Interneteko espresuki sortzen ditugun edukiei tarte zabalagoa eskaini. Ideia batek bestea ekarri du eta azkenean aste honetan sareratu dugu proiektua: multimedia kanala eta ARGIA.com-eko azal eta irudi berria, gure eduki guztiez gehiago eta hobeto goza dezazuen.

Multimedia kanala

Bideo, diaporama eta argazki galeria guztiak kanal bakarrean bildu ditugu. Multimedia elementu gehienak berrietik zaharrenera ordenatuak ikusten dira, gomendatuak ere proposatzen ditugu eta gure estatistika sistemak jasotzen dituen datuen arabera, ikusienak zein diren kontsultatzeko aukera ere badago.

Bideoen bistaratzea ikusgarriagoa eta ero-soagoa izan dadin, *player*-aren tamaina handitu egin dugu eta multimedia elementu guztiek partekatzeko aukera dute –azalean ikusten diren albiste guztiek bezala–: Zabaldura bidaltzeko aukera dago, Del.icio.us-era eta Bildura gehitzeko, lagun bati bidaltzeko, iruzkina egiteko... Gainera, elementu multimedialak elkarren artean erlazionatzeko aukera ere txertatu dugu, gai zehatzen inguruko guztiak modu errazean kontsultatu ahal daitezkeen.

Multimedia elementuak sartzeko modua zentralizatu eta hobetu egin dugu, katalogazioari garrantzi handia emanez, ikuslearen bilaketak emaitza txukunagoak eman ditzan. Bilaketak elkarrizketatuaren, multimedia elementu motaren, generoaren, egilearen, gaia-aren eta dataren arabera egin daitezke.

Edukiak azalean

Hedabide baten helburu nagusietakoa sortzen dituen edukien eta egiten duen lanaren mami handiena azaleratzea da. Gure ahaleginak ere horretara bideratu dira. Horrela, edukiari ahalik eta tarterik handiena eskaintzeko menu horizontalaren egiturara jo dugu; azken bideo, diaporama eta argazki galeriak Multimedia atalean ikusten dira, aldizkariko gai nagusi guztiak ere azalera ekarri ditugu –aldizka aldatzen doaz–; artikulurik irakurrienak zein diren ere ikusten da Irakurrienak atalean eta ARGIA.com osoan (astekarian, kanaletan, artikuluetan, multimedia elementuetan...) jasotzen ditugun erantzunak azaleratu ditugu. Azaletik mamira iritsiko zaretela-koan gaude. ■

Orotarik pixka bat

Lehendakaria asiarra izatearen kontu horrek aspaldi-ko pasadizo bat ekarri dit akordura. Las Palmasen nengoen, euskaldun eta kanariarren artean, hondartzan dagoen jatetxe indiar batean. Jatetxea lepo zegoen eta nekez ailegatzen ziren zerbitzariak mahaietan geunden guztion afaldu nahia asetzerat. Janaria ailegatu bitartean, pasealekura so entretenu ginen berrikeretan. Lurrean eserita emakume beltz gizen bat zegoen oihal zabaldu batean zeuzkan lau gauza kaskar —anteoju pare bat, giltzarrapo bat, painueloren bat— nork erosiko zain.

—Afrika gaixoa— esan zuen gure adiskide kanariarrak.

Berehala alderatu genuen —klixek hitz egiteko behintzat balio zuen— jatetxe asiarreko giro builatsua emakume afrikarraren negozioarekiko —segur aski amestu ere ezin izanen zuen jatetxe kamerundar batekin— ikuspuntu eskasiarekin.

Ez dakit gauza askorik ekonomiari buruz, baina adituek diote enpresa europarrekin eta amerikarrek Afrikan inbertitu ere ez dutela egin nahi, eta asiarrak ari direla Kamerun, Niger eta abarren jabe egiten.

Asia, aldiz —berriz ere diot, klixek txikle, beste hark esaten zuen moduan—, jende lanpetuaren tokia da; hainbeste etxe barneko negozioak espaloiak ere jaten ditu, Hanoi bezalako hiriak adibide.

Halakoetan galdetzen diot nire buruari egunaren zein partetan uzten duten alde batera lan bizitza eta hasten den bizitza pribatua deitzen den hori.

Segur aski biak txirikordatzan dituzte eten-gabe, noiz diren batean eta noiz bestean gehiegi zehaztu gabe.

Bizitza pribatuaren aferra hori asko interesatzen zait. *Historia de la vida privada* liburua (Duby, Georges, Aries,

Juanjo Olasagarre

Agirre

Apalategi

Philippe) erostekotan ibili naiz aspalditik, baina ez dut egin eta orain faltan dut. Dena dela, iruditzen zait gure bizitza pribatuaren kontzepzioa gizarte burgesean sortua dela, eta talka egiten duela bai Afrikan bai Asian hori ulertzeko dagoen moduarekin.

Badakizue, esaterako, Txinako komun publikoetan bes-teen ondoan egin behar duzula

kaka, batere pribatitate gabe? Aldiz, ez dago gaizki ikusita zenbat irabazten duzun eta zenbat diru duzun aipatzea. Euskaldunon artean aldiz oso tabu den gaia da diruarena. Gure buruak, gure sublimen, dirua bezalako gauza arruntez aritzeak beheratzen dituelako, segur aski.

Nolanahi ere, aspaldi da gure gizartearen publikoa eta pribatua nahasten direla. Literaturan, demagun, fikzioa ahiturik omen dago eta autofikzioa omen da orain egin beharrekoa. Vila-Matasen *Dietario Voluble* irakurri berri dut —gustuko dudak idazlea—. Eta gozatu badut ere, liburuak ez dio Andres Trapiellok bere *Salon de Pasos Perdidos* edo Sanchez Ostizek bere dietarioetan egindakoari ezer gehitzen, berritasun asmoak berritasun. Are gehiago, atzerago joz makina bat gehiago aipa daitezke, horien artean Flaubert eta Kafka. Edo Mishima bera. Asiaz ari garela harira datorren idazle bat aipatzeagatik.

Bai, ongi etorriko litzaziguke asiar jatorriko lehendakari euskaldun bat. Baina pentsatzen jarrita zergatik ez afrikarra, zergatik ez hegoamerikarra, edo ozeaniarra? Zurita-

sun heterosexual abertzale honetatik aterako gintuzkeen edozein ongi legoke: marikita izan, edo emakume gizon jalea, lesbiana kamioi bat, emakume beltz transa, diasporako euskaldun estatubatuarra. Bai, zuritasun heterosexualaren parodia egingen lukeen edozein. ■

Zuritasun heterosexual abertzale honetatik aterako gintuzkeen edozein ongi legoke: marikita izan, edo emakume gizon jalea, lesbiana kamioi bat, emakume beltz transa, diasporako euskaldun estatubatuarra. Bai, zuritasun heterosexualaren parodia egingen lukeen edozein

BALE, ETA ESTATUAK
ZEUKAN HegoAFRIKA edo
INGLATERRA bezalakoa
IZATEA, BAINA EZ DU JAKIN
ESPAINIA BAIZIK IZATEN...

«ETARI ESKEINI
ZITZAION IRA
bezala amaitzea,
Baina GRAPO bezala
amaitzea zUKERATU DU?»

Joxe Iriarte, *Bikila*

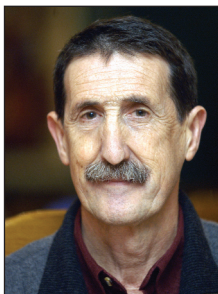
ZUTIK-EKO KIDEA

Sozialismoa helburu!

Mamutzar bat dabil munduan zehar! Baina, tamalez, ez da oraindik kapitalismoaren amaiera —eta komunismoaren garaia— berri ona— dakarkigun mamutzarra. Aldez aurretik, borroka latza egin beharko dugu krisiak ekarri duen egoera zailaren aurrean, baita honen kalteak langileak eta herri xeheak ordain ez ditzan borroka egin ere. Ahantzi gabe, bide batez, sozialismoari bideak ireki dakizkieken neurriak sustatzeko gai izan beharko dugula. Bestela jai.

Aspaldikoa da kapitalismoak bere geneetan txertatua duela krisia. Alabaina, krisi guztiak ez zaizkio berdin “egokitzen”. Gehienetan, krisia bere kontraesanak arintzeko erabiltzen du eta gutxi batzuetan larritzen du sistema osoa. Egun, hori gertatu zaio. Ez da kasualitatea *krisi perfektua* deitu izana: une berean finantza-krisia eta ekonomia errealarena —gain produkzioa eta gain akumulazioa—, komertzioarena eta elikadurarena, eta errematatze ingurugiroaren krisia bildu dituelako bere baitan. Hortik sistemaren kudeatzaileen zaitasunak ataka honetatik irten ahal izateko.

BAINA EZ GAITEZEN INOZOAK IZAN. Honek ez du iraungo. Denbora ematen badiegu, pixkanaka kapitalismoa errekupekatzen joango da, eta azkenik, krisiaren errautsetik indarberriturik berpiztuko da

DANI BLANCO

turik berpiztuko da. Artean mundua pikutara bidaltzen ez badute, bederen.

Shock egoeratik nola ateratzen diren ikusi besterik ez dago. Ikas dezagun beraieganetik. Esaterako, gerra negozio bihurtzen dute. Produkzioa moteltzen dute, edo langileak kaleratuz, langile berriak baldintza kaskarragoetan hartzen dituzte. Eta gauza bera egiten saiatuko dira ideologia alorrean. Honezkerok kapitalismoa gizatiarragoaren aldeko birfundazioaren lelo engainagarria entzun dugu-eta.

Kapitalismoa ez da hilko “Beste mundu bat posible da!” aldarria ez badugu praktikan hezur mamitzen. Horretarako ezker sozialak eta politikoak, hiru alorretan gutxienez, gai izan behar du indarrak metatzeko: lehenean, erresistentzia borroka sozialismoaren birfundazioaren aldeko alde bihurtuz. Bigarrenetan, gure gizarteko ondasunen banaketa politikoki inposatuz —sozializatuz— eta krisiaren galerak kapitalisten aktiboetatik ordainaraziz —pribatizatuz— eta ekoizpena demokratizatuz. Gizarteak erabaki dezala zer ekoiztu, nola ekoiz-

tu eta zertarako ekoiztu! Hirugarrenean, lantegietan, kalean, foru publikoetan zein instituzioetan, aipaturiko helburuen alde jardungo duen ezkerreko mugimendu anitza birsortuz.

Hala biz! ■

TXANDAN

Juan Ramon Makuso

Sexismoa

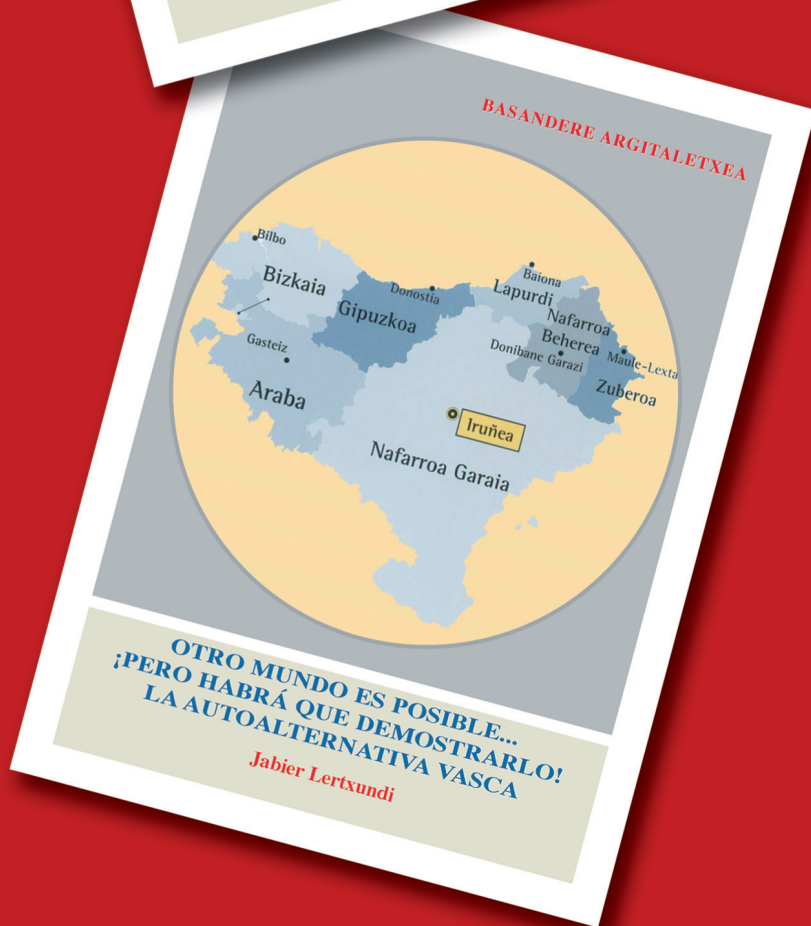
Aztoratuta naukazu Patxi. (Ez nabil Katixa eta Juanjoren ttakunkadaz. Patxi, gure Patxi da.

Edo Joxe. Eta zergatik ez gure Iñaxi? Azken finean gure Euskadin. Ene! Euskal Herrian! Zergatik ez Euskal Hirian? Ez dakit larrazkena ote den, baina gurean nahasmendu ikaragarri batean gaude. Ez dakit txapela bat jantzi, edo koloredun betaurrekoak —ene aztoramendua handitzen doa irakurle jauna, edo andere?—, argazkian koloredunak ditut, ahantzia neukan?).

Hain aztoratuta nauzu, ze parentesi bat egin behar izan dut. Ez dakit gogoratzen zaren. Nire nerabezaro-

an, Donostiako zapata denda dotore batean, merkealdi garaian, ilara luze batean itxarotea egokitu zitzaidan. Hainbeste itxaron, ordu bat edo eman nuela. Sartzeaz nengoela, nire atzean ilaran zegoen andrea honela zuzendu zitzaidan: “Ez dator zure ama?”. Ni harrituta, erantzun nion: “Niretzat erosi behar ditut zapatak”. Gogoan dut niretzako atera nuen ondorioa. Noski, ilara hartan gizonezko bakarra nintzen. Urte asko igaro dira Patxi, baina berriro ere Donostian trantze berberean egokitu naiz. Idazle emakumezkoen hitzaldia. Aretoa emakumez lepo beteta. Gizonezkoak, lau. ■

BASANDERE ARGITALETXEA

**BASANDERE
ARGITALETXEA**

**DURANGON IZANGO DUZU BASANDERE
ARGITALETXEKO SALTOKIAN**

Basandere argitaletxea
Bermingham 1 • Pral. eskuina
20002 Donostia • (Gipuzkoa)
Tel / Faxe: (943/453852)

Iñaki Zubeldia

IDAZLEA

Durango, Durango

Juan Kruz lagunari hartu diot izenburua, Igerabidek bai baitu liburu polit bat izenburu honekin. Eta Berdintasunerako Defentsa Erakundeak sortu duen kalapitarekin ondo dator izen errepikatu hori.

Durango gure nortasuna gordetzen duen izena ere bada. Francoren garaian, Santa Maria elizaren arkupetan edo zimiterioan biltzen ginenean, Euskal Herriak bere izaerari eutsi nahi izan zion, bere hizkuntza, sorkuntza literarioa, musika, kultura... zainduz eta suspertuz. Geroztik, bilakaera komertzialagoa izan du Durangoko Azokak eta gauzak dezente aldatu dira. Ados. Egia da gaur egun masifikatu ere egin dela eta kulturaz kanpoko bestelako bilgune ere bihurtu dela. Baina imajinatzen al duzue Durangoko Azokarik gabeko Euskal Herri bat? Txapelarekin edo pamela batekin, nahi duzuen bezala, hori atrez-zoa besterik ez baita. Durangoko Azokarik ez balego, asmatu egin beharko litzateke. Bestela gure literatura eta musika industria osoa *kaput*. Eta idazleek non argitaratuko lituzkete beren sormen obrak. Gure ikasleek zein material erabiliko lukete eskoletan? Garai batean bezala erdarazkoa? Garai hori ezagutu ez duenak erraz hitz egiten du, baina inori ez diot opa garai haietara itzultzea.

DANI BLANCO

Herri batek bere sormena bultzatu eta lagundu behar du eta Gerediaga Elkar-teak inspirazio horixe izan zuen 1960ko hamarkadan. Ahalegin handiak egin dira ordutik hona euskal ekoizpena handitzeko, hobetzeko, zabaltzeko. Batzuetan kosta egiten zait hainbat kritika-torpedo irenstea, Xabier Gantzarainena kasu: “Zertarako da Durango? Zer ekartzen digu? Industria mantentzeko eta Eguberritako opariak erosteko leku bat? Euskal kulturaren plaza inportante bat? Ez bada lan kontuengatik, ez naiz arri-matu ere egingo”.

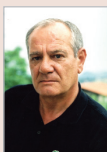
Hitz hauek bere testuinguruan ulertu behar dira, baina hemen ez daukat lekurik haren aipamen osoa sartzeko. Hala ere, oso gogor-rak dira. Egia da hori ere badela Durango, baina hori ez al da gaurko gizartearen ezaugarrietako bat? Hori bakarrik al da Durango. Jendeak ez al du liburua, musika eta kultura erosten Durangon? Eros-ten badute, batzuek behintzat ira-kurri, entzun eta gozatu egingo dute ba gure ekoizpenekin? Hala yankien, espainolen edo frantse-sen esku utzi behar dugu hori dena? Zer arraio ari zaigu gerta-tzen? Akonplejatu huts bihurtu al gara? Euskal psikologok lan ederra daukazue akonplejatu guztiok desakonplejatzan. ■

Batzuetan kosta egiten zait
hainbat kritika-torpedo irenstea,
Xabier Gantzarainena kasu:
“Zertarako da Durango?
Zer ekartzen digu?”

HIRUKO TXIKIAN
Joxemari Ostolaza

Gaitza, intelektual sozialek zuzendutako kultur kontsumoari buruzko emaitzek sortu didatena. Ez dut zalantzan jarriko metodologia, horretaz deus ez dakit eta horiek hori dutela ofizio sinetsita nago. Publikoki esan digutenez, inkesta bat oinarritzat hartuta burutu dute beren diagnosia. Zazpi bat mila biztanle gal-dezkatu izan omen dituzte. Ez dakit lagin hori nahikoa den ondorio objektiboaz mintzatzeko. Badakidana zera da, nik ez dut nire burua eta are gutxiago nire inguru hurbila argazki horretan ezagutzen. Musika, irakurketa, bertsozaletasuna, zinema. Gutxi asko, kontsumitzailea

Harridura

aukeren eria, iparramerikar produkturik ez kontsumit-zeak dakarkidana. Baina batean eta bestetan, ez ditut hor agertzen dituzten arrakastak ezagutzen. Areago, publizitate handiz hedatutakoetatik at, urrienak, miseri latza ikusten dut bazterretan. Euskal editoreek badakite horretaz zerbait. Ez dut uste gezurretan dabilzanik. Eta bertso saio eta kantaldietako antolatzaileak, berrehun bat biltzeaz, berrogei talo xingar saltzeaz harro jarrai-tzen duten horiek, flipatzen ari dira emaitza hauekin. Bikain. Hauteskunde usaina dario asuntoari. ■

Zibergauzak

Konturatuta egongo zarete aspaldian poli-
zia inor atxilotzen duenean gero eta
gutxiago direla arma konfiskatuak.
Garai batean, indar polizialek eraginkor-
tasunez egindako lanaren erakusgarri eta
atxilotutakoen arrisku mailaren ziurtagiritzat
azaltzen ziren erakusmahai inprobisatuetan
lerro-lerro paratutako munizio, fusil eta
enparauak. Aspaldion, ordean, apenas. Atxilo-
tuei harrapatutako materiala, informatikoa
da nagusiki orain, kutsu ia komikoa izaterai-
no, zenbaitetan. Hona, azken atxilotetako
bat narratzen zuen egunkari batetik
jasotako hitzak: “Les fueron confisca-
dos varios lápices informáticos...”;
“se sabe que operan en cibercafés”.

Informazioa boterea deneko erran
zaharra berrituko didazue. Arrazoa
emango dizuet. Baina informazioa
bakarrik ez, fikzioa ere bai. George
Steinerrek, *La idea de Europa* liburuan,
Europa definitu eta AEBekin kontra-
jartzeko orduan, kafetegietan tertulian
aritzeko zaletasuna jotzen zuen konti-
nente zaharreko ezaugarrietako bat
—hiriek oinez ibiltzeko ematen dituzten
erraztasunak eta kaleei pentsalari han-
dien izenak jartzeko ohitu-
ra ziren beste bi—, baina
nago, orain aldatu
egin dela franko
kafea hartzeko

Steinerrek aipatu
molde hura: “Se sabe
que operan en ciberca-
fés”, Rubalcaba barne
ministroaren hitzak
biziki esanguratsuak
dira, eta ziberkafe
horiek dezente
erabiltzen ditue-
netarikoa nai-
zenez, halako
ezinegona era-
giten dit zere-
gin susmaga-
rrien zerrendaren
zabaltze eta
mutazio honek.
Nire golkorako

DANI BLANCO

Rubalcaba barne ministroaren
hitzak biziki esanguratsuak dira,
eta ziberkafe horiek dezente
erabiltzen dituenetarikoa
naizenez, halako ezinegona
eragiten dit zeregin
susmagarrien zerrendaren
zabaltze eta mutazio honek

“a veces, oigo voces” fantasmalaren pareko
begitantzen zait “se sabe que operan en
cibercafés” hori, mamuen mundu baterako
ongietorria edo deiadar esoteriko xuxurlatua.

Norbait atzetik dabilkigunekoa —sasia-
n dagoenaren amesgaiztoa—, fantasia bat izan
ohi da egunotan idazlearentzat: irakurleen
bila eta irrikaz gabiltzanez sarri, espia suerte
bat garenez geroni, zelatatuak —irakurriak—
izatea gustatuko litzaiguke, halaber. *La vida
de los otros* filmean gertatzen zen legez, gure
mezuak eta gure idatziak zelatatu ahala nor-
baitek guri irakurri eta entzundakoe-
kin txostenak egiten dituela fantaseatzea
gustatzen zaigu. Dibertitu egiten da
idazlea, irudikatuz dagoeneko itzulia
duela bere obra gaztelerara, zerbitzu
sekretuetakoak egin diotela lan hori,
eta bere poemak klabean idatzitako
mezu kruzialak direlakoan, haiek deszi-
fratu nahian ibiliko direla buru-belarri
CNlko enkriptazio sailekoak.

Bai, bai... Ez gara atzo jaio, ohartu
gara zibermunduan eta segapotoetan
dagoela etorkizuna —segapotoen esku beti
egon da, egia esan—. *New York Times*ek ere
argitaratua du Obamaren haserrearen
berri, Blackberrya kendu diotela eta: inpe-
rio serio bateko presidenteak ezin du esa-
mesak eta e-mailak bidaltzen ibili. Hala
ere, ordenagailu eramangarri bat bulego-
an izango duen AEBetako lehen presi-
dentea izatea lortu ei du —hago lasai, Barack:
beti geratuko zaizkik ziberkafeak...—.

Interneten garapenari zor diogu baztertua
ziruditen ezizen, heteronimo eta izaera des-
tolestuen gorakada. *Diario intimo*ak blogetan
izan duen garapena ere ez da nolanahikoa
izan, pudorearen desagertzea ere nolanahi-
koa izan ez den bezala. Badut lagun bat edo
beste blog bihurtu eta fisikoki desagertu egin
zaidana: “Ni zertan naizen jakinez gero, ira-
kurri nire bloga”. Rimbauden “Ni bestea
naiz” zaharkitua geratu da: ni hipertestua
naiz, esango genuke orain.

Irakurle maite, zu ere ez zaitut jada
paperjale ikusten. Badakit pantailan irakur-
tzen nauzula: “Se sabe que operan en ciber-
cafés...”. Biba ba, ispilu itxuragabetzaileen
galieriak. ■

irudia:

Antton Olariaga

BERTSO BERRIAK

Andoni Egaña

Eztabaidarako jarriak

I

Bertso zaharra gogora
ekarri beharko
garaiotarako:
“Arrazoirik ez dugu
gutxi geralako”.
Gutxiren artekoa
nahasi ohi da bapo
eta nahasten den masa
morokil delako,
ze erraztasun dugun
eztabaidarako!

II

Durangoko Azokako
iragarki-txartel
betaurreko, txapel...
feminista zenbaitek
hartu zaitu goibel.
Auzia argitzera
ezin ninteke hel...
niri iruditzen zait
—ni beti hain txepel—
Arzaken antiajuz
Aita Joxe Miel.

III

Keparen diskak ere
eztabaida anitz
sortu ditu berriz...
betikoa omen da
sormenetik murriz.
“Espainiarrei jokoa
egin die egiz”
ez zituzkeen sortuko
diskak hainbeste hitz
Miguel Boserren ordeztu
Miel Joxe balitz.

MADDI SOROA

IV

Futbol selekzioaz
hainbeste euskaldun
jardun eta jardun...
“Zazpi Euskal Herriek
bat egin dezagun”.
Orain nola Euskadi
Irratia lagun,
golak “sartu” ez baina
“egiten” ditugun...
“Euskalherrikoek bat,
zazpi egin ditzagun”.

V

Euskadi Sarietan
joan den bi urtean:
lumak atakean...
Eztabaida ostruka
ta antzaren artean.
Batak burua sartzen
omen du lurpean
ta besteak lepoa
moztu ta artean
ihes segitzen baitu
ahal dun bitartean.

VI

Iritzi kritikoa
behar zen garatu,
garuna eratu,
ez zedin axaleko
ustetan geratu.
Dena hitz egin behar zen
ta papereratu
baina hau pipertzen da,
hura minberatu...
aukeran ia hobe
da ez enteratu.

DOINUA: “Esnesaltzailearena”.

Literatura

Honela idatzi zuten Depresio Handia

Poltsa eta bizia, biak joan ziren pikutara halako batean. New Yorkek ez zeukan guardasolik burtsako artekarien zaparradaz babesteko. Ehunka, milaka langabe kalean zer suma eta Depresio Handiak pilularik ez; mende laurden beharko zen buruko min hura arintzeko. Bitartean, AEBetako literaturak goia jo zuen, herritarren bizimodu lakarra kontatuz.

GORKA BEREZIARTUA

EKONOMIARI TRISTURA HANDIENA sartzen zaionean ez da salbatzen inor; ez da salbatzen ezer. Ezta kultura ere. Arteen industriak, mundu osoak bezala, dar-dar egin zuten Wall Streetek 29an bere buruaz beste egin zuenean. Nork kontatu eta kantatu

DOROTHEA LANGE

Dorothea Lange argazkilaria *Migrant mother* (Ama migra-tzailea) lana da ondokoa, Kalifornian ateratakoa. AEBen barrualdean bizi zen jende askok jo zuen mendebaldera lan bila 1929ko hondamendi ekonomikoaren ondoren. John Steinbeckek, besteak beste, fenomeno horren inguruan idatzi zuen *The grapes of wrath* (Suminaren mahatsak) nobelan.

behar zituen AEBen pena berriak? Posible ote zen artea, halako desastrearen ondoren? Zer egin?

Kezkatu ez behintzat. Lasai: idazlea kontsumo baxuko sortzailea da. Ez ditu beste munduko baliabideak behar —idazmakina, kaferen bat edo beste, menu merkeagoa bazkaltzeko ere prest legoke, eskatuz gero—; soldata txikiarekin konformatzen da normalean; papera kopiatzea ez da zeluloidea kopiatzea bezain karioa; eta behin norbaiten etxera iritsi denean, literatur lana bizi osorako han egongo da, apalak dekoratzen, mahai herrenari ego-nean laguntzen; beti zain, gurasoek noiz irakurriko; berdin seme-alabek edo kuxkuxean dabilen adiskideren batek. Horregatik ez da behin ere desagertuko literatura: hain da merkea, hainbeste ematen dizu ia doan...

Baina klaro, horrek bakarrik ez du esplikatzen 1930eko hamarkadan ingelesezko literaturan gertatu zena: irakurleen eskuetara burtsa bezain azkar hasi ziren erortzen maisulanak. XX. mendeko klasiko ugari ikusi zuten argia hamar urte horietan. Eta aurreko urteetan ez bezala, gizarte gatazkak bilakatu ziren literaturaren gai zentral.

Mahatsek eskuma sumindu zuten

“Pentsatu lanpostua eskaini behar diozula norbaiti, eta gizon bakarra etortzen zaizula lan eske. Eskatzen duena ordaindu beharko diozu. Baina imajinatu ehun gizon dau dela, eta ehunek nahi dutela lanpostua. Imajinatu haurrak dituztela, eta haur horiek

goseak daudela. Demagun hamar zentimoko txanponarekin haur horientzat ahia erosten ahal dutela. Hamar zentimo bakarrik eskaini, eta lanpostua eskuratzeko elkar hilko dute". John Steinbeckek 1939an argitaratu zuen *The grapes of wrath* (Suminaren mahatsak), burtsaren katastrofea gertatu eta hamar urtera. AEBetan langabezia %15ekoa zen oraindik.

Tom Joad, kartzelatik atera berri, etxera buelta egiten ari da Jim Casy lagun duela. Oinez-oinez iritsi da haurtzaroko baserrira eta mundua gainera etorri zaio: hutsik dago etxea, gogoratzen zuen ezeren arrastorik ez. Ingu-ruan bila hasi da Joad, osabarekin topo egin arte. Haren familia ere, etxea bizkarrean hartuta alde egitekotan da. Uzta galdu egin da eta esperantza bakarra Kalifornian dago: eskuorri asko banatu dituzte, hara joanda jornal ona izango dutela aginduz. Bidera aterata ordea, norabide

White angel breadline
(Aingeru zuria janaria doan hartzeko ilaran),
Dorothea Langeren argazkia.

berean doazen ehunka familia daudela ikusiko dute. Eta Kaliforniara iritsita, tragedia; ezin gutxienezkoa eskuratu: etxerik eta lan finkorik ez. Grebak berriz, nahi adina. Eta, beste aldetik, eskirol izateko gonbiteak. Ez dugu nobelaren bukaera kontatu, ez dago beharrik.

AEBetako literaturaren gailurrean jarri zen Steinbeck *The grapes of wrath* argitaratzearekin batera. Istoriaren eduki soziala ikusita komunistatzat jo zuten herrialdeko sektore eskuindarrek; zenbait herritarrek jendaurrean erre zuten liburua; irratiko eztabaida politikoetan bolo-bolo ibili zen; eta, batez ere, jendeak irakurri egin zuen. Mingain gaiztoenak isildu ziren, Steinbeckek Pulitzer eta

Nobel Saria eskuratu zituenean.

Bada anekdota bitxi bat, Kaliforniako Nekazarien Elkartek liburuaren kontra egin zuen erasoarekin lotua. Nobelan kontatutakoa "gezur pila" zela esan zuten

abenduaren 7an

Getxon

Santa Eugenia Plazan, 17:30ean

ERDU METROAN

bota

Bizkaiko bertsolari txapelketa 2008

Xabi Paia

Etxahun Lekue

Igor Elorza

Unai Iturriaga

Eñaut Intxaurreaga

Gorka Ostolaza

Gaijartzailea:
Zuriñe Iarritu

www.botasarean.biz

Seikia betetzeko gai al zara?

Erantzuna emanda asmatuko al zenuke galderaren erantzuna?

Eroglifikoak deszifratzeko bezain ero al zaude?

Hemen duzu Mihiluze berrituarekin gozatu eta barre egiteko aukera!

+8

2-4

40-60 min.

NOBEDADEA

FROGA BERRIEKIN

argia
www.argia.com

expressive:

eitb
www.eitb.com

Eskaerak: 943 37 15 45
denda@argia.com • www.argia.com

35 euro

ARGIAren harpidedunek
%15eko deskontua

John eta John: Dos Passos eta Steinbeck, 1930eko hamarkadan AEBetako literaturan goia jo zuten bi idazle. Dos Passosek ezkerretik eskuinerako bidea hartu zuen urteek aurrera egin ahala, 1950etan Joseph McCarthy eskuin muturreko senatariaren jarraitzaile bihurtu arte. Dena dela, 30eko urteetan idatzi zuen "AEBetako trilogia" garairen ispilu ezin-hobea da. Ber gauza esan liteke Steinbecken urte haietako obraz ere. *The grapes of wrath* nobelak publikatu zenetik zeresana sortu zuen zirkuitu literario-etatik harago.

elkarte horretako kideek. Beraien ustez, puztuak ziren Steinbecken nobelako nekazarien baldintza negargarriak, baita kaliforniarren xenofobia agertzen zuten pasarteak ere. Idazleak ordea, ondo ezagutzen zituen laborarien baldintzak. Horregatik nobela idaztean leundu egin zituen, berez gordinagoak —eta sinesgaitzagoak— ziren kondizioak, sinesgarritasunaren mesedetan; bazekien egia askoz okerragoa zela. Eta hala ere propagandista esan zioten.

Orain, depresio ekonomiko berriaren zurrumurrua ozentzen ari delarik, ez legoke gaizki erloju mundialaren "krak!" hotsa gertutik entzun zuten idazle hauei hautsa kentzea

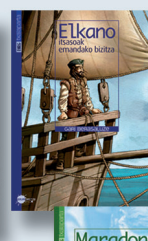
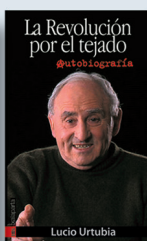
Hamarkada Gorriko manifestua: Kultura eta krisia

Ez zen Steinbeck bakarra izan: ehunka idazle, intelektual eta artistari leporatu zioten komunista izatea 1930etako AEBetan. Hasiak ziren suak pizten; II. Mundu

Gerrak bolada baterako apalduko zituen, baina bi hamarkada geroago Joseph McCarthy senatariak sorgin ehizari ekingo zion.

Eta egia da, baziren alderdi komunistaren aldeko idazleak 1930etako AEBetan. Are, herrialdeko kultur bizimoduan eragin nabarmena izan zuten. Askok gainbehera ekonomikoaren ondorioz hartu zuten ezkerbidea; lehenagotik ere kausarekin engaiatuak ziren beste batzuk, Sacco eta Vanzetti anarkisten exekuzioen aurka 1927an protestetan ibili zirelako.

1932an horietako asko elkartu egin ziren, hamarkadaren kolore gorria markatuko zuen manifestua sinatzeko: *Culture and the Crisis* (Kultura eta krisia). Azkar esateko, panfletoak AEBetako alderdi komunistaren programari babesa

www.txalaparta.com

eskaintzen zion, herritarrek presidentea aukeratu behar zuten urtearekin bat eginez. Eta sinatzaileak ez ziren edozein: John Dos Passos, Sherwood Anderson edo Langston Hughes ezagunak egingo zaizkio literatura iparamerikarra ezagutzen duen edonori.

Graham Barnfield pentsalari marxistaren ustez, manifestuaren publikazioa gertaera esanguratsua izan zen, eta ez papelean idatzi zutenarengatik bakarrik. Testuinguru zabala goa hartuta, AEBetako Hamarkada Gorriaren adierazle da. “AEBetako onenek, distiratsuek programa komunistari babesa adierazi izanak, ezinegon sakona eragin zuen herrialdeko eliteetan” dio Barnfieldek.

Eskuinera erori zen Dos Passos

Manifestua sinatu baino lehenago, 1930. urtearekin, John Dos Passosek *The 42nd parallel* (42. paraleloa) nobela argitaratu zuen. “AEBetako trilogia”-ko lehenbizikoa izan zen. Hiru liburu horiek dira Chicagoko idazlearen lanik esanguratsuenak, *Manhattan transfer* nobelarekin batera.

Nobelotan erabilitako teknika berritzaileak gorabehera, Dos Passosen ikuspuntu politikoa interesatzen zaigu erreportaje honetarako. Industrial Workers of the World (IWW) erakundearen aldeko jarrera nabarmena adierazi zuen idazleak lan osoan; AEBetako alderdi komunistarekin hotzago agertu zen —nahiz eta komunista batzuk sinpatiaz deskribatzen dituen—; eta, batez ere, mendearen lehen hereneko borroka sozial eta politiko garrantzitsuenak ezkerretik erretratatu zituen. Woodrow Wilson presidentek I. Mundu Gerraren ondoren nazioartearen txaloak jasotzen zituelarik, Dos Passosek aurpegia zikindu zion, haren manupean ezkerreko taldeen aurka antolatutako oldarra salatu zuenean.

moda mujer
y joyas de autor

www.amagoiaietxekar.com

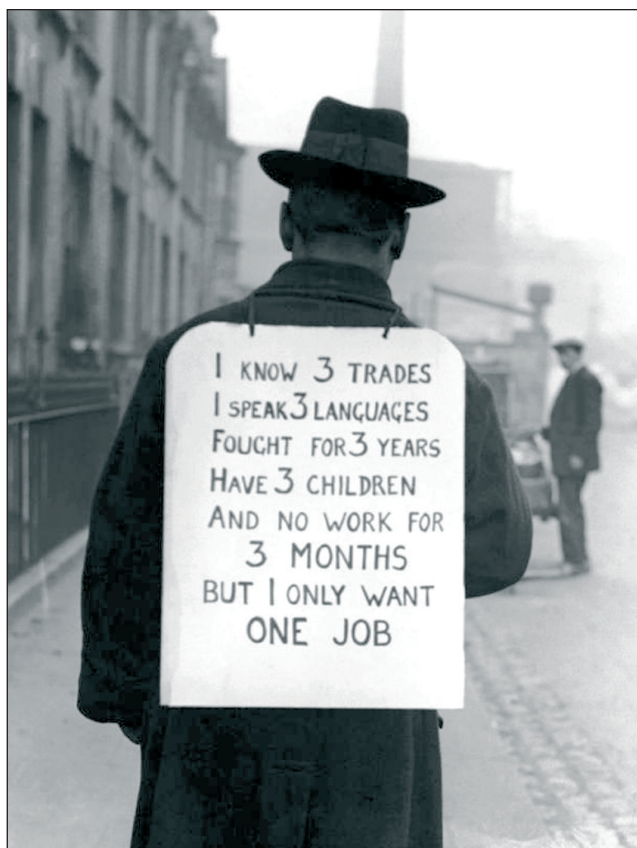
943 33 61 70

Denborak dena aldatzen du, baina; trilogiaren azken libururako hasi ziren idazlearen mainak: Dos Passosek hiru obren proiektua ezkerretik abiatu bazuen ere, sabelean hazten ari zitzaion harra. Aldaketa soziala desira hutsa bihurtuko da kontakizunak aurrera egin ahala, lortu ezinezko helmuga. Pertsonaien bilakaera ikustea besterik ez dago: hil egingo dira batzuk, zahartu eta asmo iraultzaileak baztertuko dituzte bestetzuk... Horra non zegoen idazlea bera; "AEBetako trilogia" bukatzerako komunismoaren teoriari eztenka ari zen hainbat artikulutan. Eskuinerantz hasi bazen, hasi zen: 1950eko hamarkadan Joseph McCarthyren —berriro atera zaigu bidera!— jarraitzaile bihurtua zen.

Eskuineko aldetik lurrera jausi zenean, amets batetik nola, halaxe esnatu zen John Dos Passos; berriro ohera sartu zen; lo egin zuen, baina ametsik ez.

Nobela beltza ez zuen haizeak eraman

Nobela beltz handien hamarkada ere izan zen 1930ekoa: 1939an publikatu zen Raymond Chandlerren *The big sleep*, 1995ean Igela argitaletxean *Betiko loa* titulupean Iñaki Ibañezek euskaratua; 1934koa da James M. Cainen *The postman always rings twice*, hau ere Igelan ateratakoa, Xabier Olarrak euskaratua *Postariak bi aldiz deitzen du beti* izenburuarekin. Generoaren bi maisulan, ezbaierik gabe.

Langabea 1930eko hamarkadan. Bizkarrean daraman afixak dio: "Hiru ofizio dakizkit; hiru hizkuntza hitz egiten ditut; hiru urtez borrokatua; hiru ume; eta lanik ez hiru hilabeteetan. Baina lanpostu bakarra nahi dut".

Distopien eremuan, Aldous Huxley ingelesaren *Brave new world*—Xabier Amurizak *Bai mundu berria* itzuli zuen— 1932koa da; William Faulknerrek *As I lay dying* (Hilzorion nagoe-la) eta *Absalom! Absalom!* publikatu zituen 1930 eta 1936an hurrenez hurren; ezin ahaztu Margareth Mitchellen *Gone with the wind* (Haizeak eramana) nobela ere, 1937ko Pulitzer saria. Ondorengo zinemarako egokitzapenarekin izugarri famatu egin zen AEBetako hegoaldean girotutako istorioa.

Zerrenda *ad infinitum* luza genezake, baina ideia garbi geratzen denez, ez dugu elkar aspertuko. Depresio ekonomikoak goitik behera astindu zuen AEBetako literatura. Idazleek begirakunea aldatu zuten, poltsikorik behar ez zuten gizon-

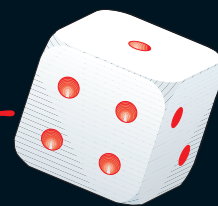
emakumeak ikusteko. Helburua: hamarkadaren *zeitgeist*a harrapatzea. Denbora gutxian Francis Scott Fitzgeralden *Gatsby Handia* dirurik gabe geratu zen. Akabo aberaskeriak. Txikiak ziren protagonista berriak, zikin pobreak, mundua bera ere halakoa baitzen.

Orain, depresio ekonomiko berriaren zurrumurrua ozentzen ari delarik, ez legoke gaizki erloju mundialaren "krak!" hotsa gertutik entzun zuten idazle hauei hautsa kentzea, gainera etor daitekeena ikasten hasteko baino ez bada ere. Steinbeck, Dos Passos... Inoizko ekonomia liburu ulergarrienak idatzi zituzten, beharbada. ■

ASTE HONETAKO

zozketa

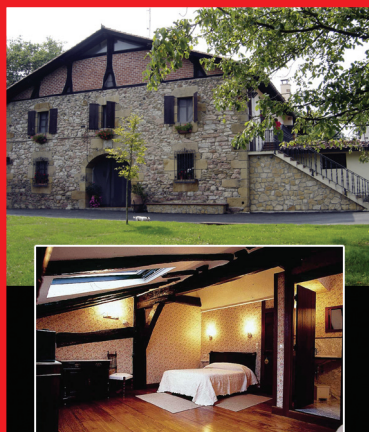
Akelarre Jatetxea

Afaria
bi lagunentzat

Aita Orkolaga, 56 (Igeldo)
Donostia GIPUZKOA

www.akelarre.net

1

Jesuskoa Nekazalturismoa

2 gau eta gosaria
bi lagunentzat

Oikia auzoa
Zumaia, GIPUZKOA

www.jesuskoa.net

2

Donostiako Aquariuma

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Carlos Blasco de Imaz plaza, 1
Donostia, GIPUZKOA

www.aquariumss.com

3

Amagoia í Etxekar

Diseinuzko zintzilikario bat
opari

Dendaldegi 7
Urnieta, GIPUZKOA

www.amagoiaietxekar.com
www.boutiqueaie.com

4

Ardibidez

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

KEMEN LERTXUNDI

- Miren Itziar Enbil Odriozola (Deba)
- Urretxu Zumarraga Udal Euskalgia (Urretxu)
- Justo Ezenarro Mugaguren (Bilbo)
- Haritz Eguren Urrestarazu (Zerain)
- Muñagorri Herri Ikastetxea (Berastegi)

KEU AGIRRETXEA

- Kerman Rekondo Arzallus (Usurbil)
- Lourdes Iruretagoiena Laka (Zarautz)
- Igor Piñeiro Zabala (Getxo)
- Pello Garmendia Tapia (Burlata)
- Xabier Amatria Cuesta (Gasteiz)

OLABERRIAKO KARTINGa

- Ane Agirre Arruti (Usurbil)
- Petra Barrenetxea Larrea (Elgoibar)
- Joseba Etxebarria Uriarte (Larrabetzu)
- Maripi Laskurain Iturbe (Bergara)
- Judith Mariezkurrena Balda (Leitza)

JOLASTOKI JATETXEA

- Xabier Rico Iturrioz (Gasteiz)

ILLIMANI

- Hernaniko AEK euskalgia (Hernani)
- Edurne Lazkanoiturburu Manterola (Hondarribia)

Literatura

Juanjo Olasagarre

«Beste ertz batetik begiratzeko zaio orain gizarteari»

Barrutia, Ermuko Forokoa eta irakaslea; Terese, doktorego ikaslea; eta Tereseren aita, Barrutiaren gazte denboretako lagun izandakoa, orain ospitalean eri handi. Harreman korapilatsuak dira Juanjo Olasagarreren *T* (tragediaren poza) nobelaren erdigunea: politikaz bezainbat bizitzaren zentzuaz hitz egiten duen liburua argitaratu berri du Alberdania argitaletxearen eskutik.

GORKA BEREZIARTUA

Argazkiak: Josu Santesteban

Jogurt grekoa iruditu zait nobela hau: alde batetik arina, bestetik klasikoa. Zer iruditzen konparazioa?

[Barre egin du] Gustatzen zait: esaten badi-dazu liburua gauza arina dela, baina pixkanaka gai sakonagoetara jotzen duela... bada, hori zen nire asmoa. Dena dela, nobela oso gertu daukat oraindik eta ez nekien irakurtzeko arina ala pisua ote zen. Badaude

Durango Azokan liburu gehiegi publikatzen direla uste du Olasagarrek, baina, era berean, euskal literaturari oso ondo datorkiola horrelako gunea izatea.

deskribapen asko, objektuen gainean asko gelditzen naiz...

Arin arina ez da izango hurrengo galdera: aldizkari honetako *Ttakun-herrenka* sailean idatzi dituzun gogoeten ildotik, esan dezakegu *T* (tragediaren poza) nobela postmodernoa dela?

[Barre egin du berrir] Teorikoak ibiltzen dira postmodernitatea definitzen eta

argia

Gainera ARGIAren harpidedunek
egunero egingo ditugun zozketetan
zuzenean hartuko duzue parte.

Ez galdu aukera!

Etor zaitez abenduaren **5etik 8ra Durangoko Azokara.**
Horma oso bat dugu zure iritziarekin betetzeko

ARGIA
ASTEKARIA ETA
ASKOZ ERE
gehiago

AMABOIA Iker ANDER Iosune
ESTI Iraitz Marian
Sergio Txentxo Egoitz
Maider
Sergio
AINARA Maite

ZU
ERE, HARPIDEDUN BAT
BAINO ASKOZ ERE
gehiago

batzuek diote neoliberalismoaren beste mozorro bat dela; beste batzuek ezetz, badagoela beste zerbaite. Joseba Gabilondok adibidez, *Kaliforniatik bihotzez* (Elkar, 1992) liburuan dio Espainiako Estatua 1992an espektakulu bihurtu zela, merkatuan sartu zela, eta abar. Hori izango litzateke alde negatiboa; positiboa ere badago, eman dezagun, iraultzaren ikuspuntutik: ez zen gizon heterosexual zuria bakarrik askatu behar; askatu behar zen emakume zuria, emakume beltza, gay jendea, lesbianak... Badaude Slavoj Žižek bezalakoak ere, Hegel erabiliz demostratzen dutenak –bide batez niri neuronak kirrinka jarritz– subjektuaren haustura horrek iraultza geldiarazi duela, ez zegoelako argi zein askatu behar zen.

Niri, gay naizen aldetik, postmodernitateak neurri batean gauza on bat ekarri dit: gu ere, bat batean, zerbaiten protagonista gara, edo behintzat subjektu bihurtu gara. Ez dakit gehiegi esatea den, baina uste dut gizarteari lehen begiratzen ez zitzaion ertz batetik begiratzen zaiola orain.

Subjektu historikoaren inguruko eztabaida nobelan ere azaltzen da, Terese eta Barrutiaren arteko elkarriketan. Barrutiaren ustez gizonak bakarrik izan behar du subjektu; Teresek “fatxa” bat dela esaten dio.

Barrutia Ermuko Forokoa da, eta gehiegikeriaz josita dago, erotuta dagoela ez esateko –hori sinpleegia izango litzateke–. Subjektu historikoaren eztabaida honetaz zer esaten dute Savaterrek eta Ermuko Forokoek? Esaten dute demokraziaren subjektu historikoa dela gizon heterosexual espainiarra; eta, nahi baduzu, espainiar izateko modu bakarrekoa. Barrutiak nobelaren bukaeran Ermuko Foroa utziko duela esaten du, hain zuzen ere, bere eromenean uste duelako ikasi duela bizitzan nola gidatu, patua *techné*-aren bidez hesitzen. Eta hori jainkoek bakarrik egin dezakete; Zeusek egiten zuen hori: ez zeukan ezusterik, ezustea bezatu zezakeen.

Barrutia eta Tereseren arteko harremanaren inguruan egituratu duzu nobela osoa: Teresek nazka, kitzikapena eta sedukzioa biziko ditu istorioak aurrera joan ahala.

Nobelaren lehenbiziko planteamendua modu tragikoan bukatzen zen, baina iruditu zitzaidan ezetz, gehiegizkoa zela; tragikoezia, errazegia. Barrutiak uste du patuarekin bezala egin dezakeela Tereserekin: *techné*-aren bidez, hau da lanaren bidez, berak nahi duen modura erabil dezakeela. Barrutiak iraganean duen bekak zuri nahi du Tereseren bidez. Iruditzen zitzaidan justifikatu egin behar zela Terese Barrutiarengana hurbiltzea. Saiatu naiz harreman hori lantzen: nire zalantzak nituen irakurleak sinistuko ote zuen, horregatik jolastu egin dut bi pertsonaiekin.

Harremana alegorikoki irakurri al daiteke? Hau da, nobelan irakasle espainolista erakargarria da abertzaletasuna baztertu duen familiako neskarentzat. Iruditzen zait ematen duela istorikoa baino irakurketa orokorragoetarako.

Bai, irakurketa gehiago egin daitezke, noski. Zuk egin duzu, eta hor egongo da.

Baina asmorik bazeneukan?

Inplizituki egongo zen nobelaren lehendabiziko planteamenduan, baina ez dut hori lantzen denborarik inbertitu. Denbora gehiago erabili dut Barrutiaren masokismoa lantzen, adibidez. Baina, noski, hortik aurrera testuaren %50 gutxienez irakurleak egiten du.

Teresek joko luke, debekatu zaion neurrian, abertzaletasunaren bila, eta hor dauka Ibon mutil-laguna. Berarengandik ihes egiteko, beste zerbaiten bila dabil. Barrutiarengan bilatzen du norbait muturrak, ertzak mugitu-

ko dizkiona; esperientzia irakatsiko dion pertsona bat. Bazterretan dauden esperientzien pertzepzio handiagoa nahi du.

Muturreko pertsonaiak dira nobelakoak: Barrutia, esan dugu, Ermuko Forokoa da. Ibonen berriz, ezker abertzalearen ortodoxia errepresentatzen du. Terese berriz, ez bateko, ez besteko.

Ibonen pertsonaia gehiago landu behar nuela esaten zidaten nobela argitaratu aurretik irakurri zuten lagunek. Ez nuen istorioan sartu ezker abertzalekoa zelako: Tereseren aldaketa islatzea interesatzen zitzaidan, bere zalantzak, nahiz eta onartzen dudan Ibonekin duen harremanaz ez direla agertzen pintzelkada batzuk baino. Aldaketa markatzeko dago Ibon, nahiz eta zuk esaten didazuna ere bada-
goen: egia da, Terese erdian egon daiteke. Gertatzen dena da, Terese bukaeran, azkene-
ko eszenan bihurtzen dela subjektu, Barrutiak agintzen duena egiten ez duenean. Eszena hori iritsi arte Barrutiaren eskuetan dagoela iruditzen zait.

Bere aitak ezkututzen duen sekretua argitu nahi du Teresek. Genero ugari nahastu dituzu nobelan; ezkutuko gertaera horren kasuan, polizi eleberriaren ukitua sumatu dut.

Tragediaren gaia hain potoloa zen, banekie-
la zuzenean horretaz hitz egiten hasita irakurlea atzeraka botako zuela. Interesatzen zitzaidan irakurlea barruan mantentzea, sinesgarritasunaren mugetan; eta, neurri batean horretarako, misterioa zamatu nuen; horrek nobelaren esanahia ere markatzen du, bide batez. Ez dut uste misterio nobela denik, baina Terese neurri batean jakin-minak bultzatzen du, eta berarekin irakurleak ere jakin nahi du.

Saiaakeratik ere badu nobelak.

Pasarte horiek nobelaren barruan zeuden, eta akzioa eten egiten zuten. Lagun batek iradoki zidan Barrutiaren apunte modura aurkezteko, horrela irakurleak horien gaintik jauzi egin dezake, nahi badu.

Joseba Gabilondo aipatu duzu lehen. Haren *Nazioaren hondarrak* liburuan esaten da, euskal literaturak herria errepresentatu nahi badu, herritarren libidoetatik pasa beharko duela. *T-k* libidoa isurtzen du alde guztietatik. [Barre egin du] Gabilondo pixka bat ezagutzen dut, eta ez dakit gustatuko ote zaion nazioaren markoan kokatzea. Esan nahi dut: euskal gatazka agertzen da nobelan, eta ez dakit gustatuko zaion. Libidoa, jakina,

ERANTZI!
KATAMALO
ZUZENEFAN

JIMMY BIDAURRETA
Cosmonaut camel

BELCEBLUES
Infer

KEMEN LERTXUNDI
Galdutako zubixak

KEU AGIRRETXEUA
Une akustikoa

ESNE BELTZA
Made in Euskal Herria

JUAN DE DIEGO
Panza de burro

KRISTIAN BRINK QUARTET

gaztelupeko HOTSAK
Errabal 23
20590 SORALUZE
Tel: +34 943 753016
Fax: +34 943 750139
gaztelupeko@hotsak.com
www.hotsak.com

errabal
www.errabaljazz.com

WWW.HOTSAK.COM

asko dago. Libido frustratu edo eten batetik sor daiteke Barrutiaren pertsonaia eta Terese dominatzeko bere nahia, baita haren aita-rekin berriz harremanetan jartzeko eta ama-rekin izan ez zuen amodiora bueltatzeko ere. Libidoarekin jolastu egiten da, eszena sexualak daude...

Terese kinka horretan jarri nahi izan dut: bere aurreko belaunaldiak euskal gatazka, nazioa eta abar bizi dituzte; bai Barrutiak, baita gurasoek ere. Terese bera zurrumbilo horretan sartzen da, baina bukaeran askatu egiten da. Azkeneko eszenan bere libidoren jabe egiten da.

Argitaletxeen libidoaz ere hitz egin nahiko nuke zurekin, kontuan izanda elkarrizketa hau Durangoko Azokan banatuko den zenbakian aterako dela... liburuak zer moduz mugituko dela uste duzu?

Momentuz ez daukat ideiarik salmentak nola doazen, eta ez dakit nola joango den. Gainera, nahiago izaten dut Durangotik aparte argitaratzea. Kontua da, iaz berandutu egin nintzela eta orain atera da.

Durangotik kanpo hobe, beraz?

Bueno, nik uste dut liburu gehiegi argitaratzen direla denbora gutxian, eta pasatzen

dira bata bestearen gainean; orduan, irakurlea ez da enteratzen... Horregatik da, ez beste ezerengatik. Nik uste dut euskal literaturari Durango oso ondo heldu zaiola; gertatzen dena da, idazlearen ikuspuntutik, beharbada hobe delako martxoan argitaratzea, edo apirilean. Zergatik? Espazio gehiago duzulako zuretzako; ze Durango da... zurrumbiloa.

Zurrumbilo horretan utzi duzu T. Bakarrik ibiltzen ikasi du.

Bukatu dut eta ez dakit kaka zaharra egin dudana ala fundamentuzko zerbait; benetan esaten dizut, zaila da ohartzen. Orain ari naiz konturatzen aurreko liburua, *Ezinezko mailetak* (Susa, 2004), gauza txukuna dela, ez dagoela gaizki... baina orain, hiruzpalau urte pasa ondoren.

Hasieratik harrera ona izan zuelakoan nengoen...

Bai, baina inoiz ez dakizu zergatik aipatzen den: jendea min eman diolako, ez zaiolako gustatu, probokatu duzulako... Niri probokatzea gustatzen zait, baina gutxieneko kalitate eta fundamentu batekin. Horregatik, orain ikusten ari naiz *Ezinezko mailetak* zerbait itxurosoa dela. ■

baga-biga

musika-bulego integral eta globala

une

KORRONTZI

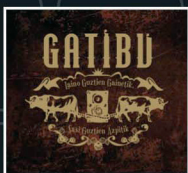
discípulos de dionisos

des-kontrol

etsailak

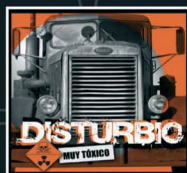
gatibu

el desván de...

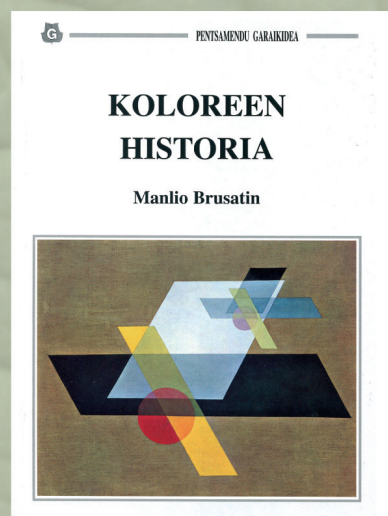
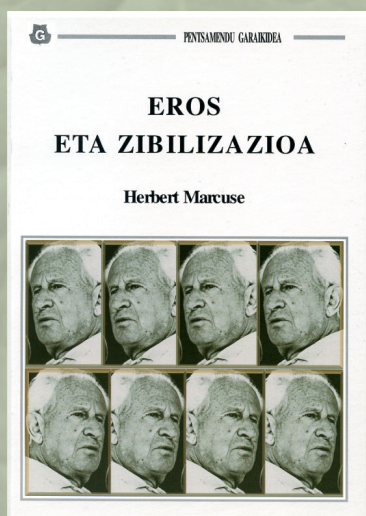
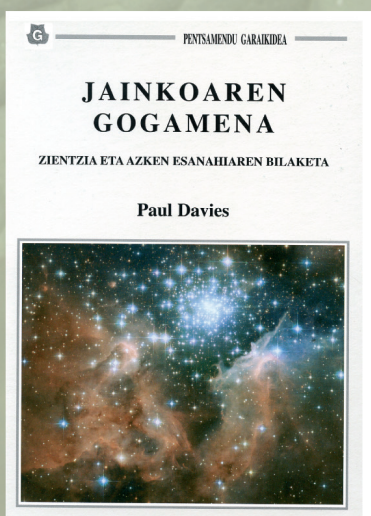
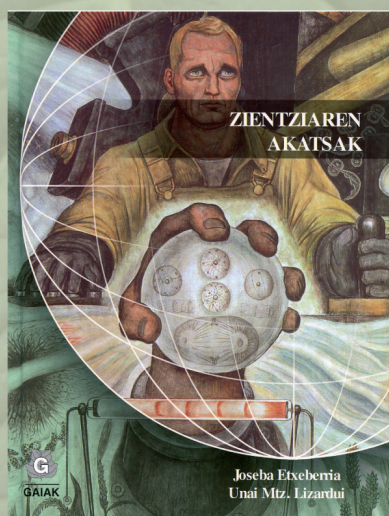
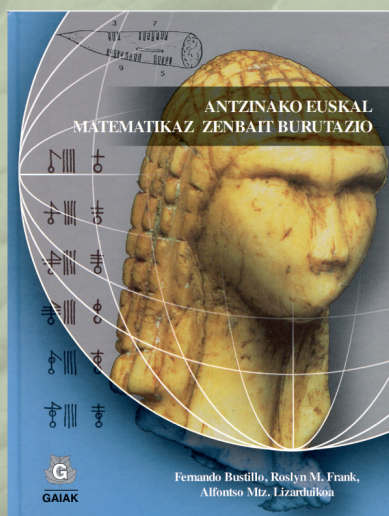
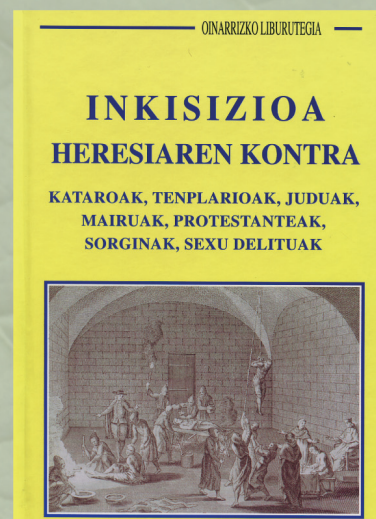
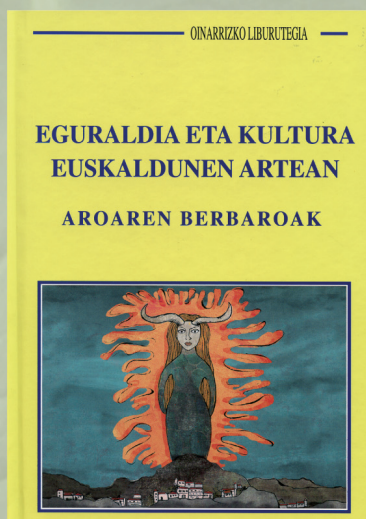
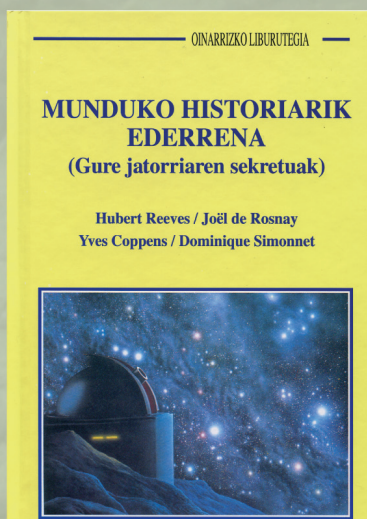
ost

disturbio

baga-biga musika ideiak www.baga-biga.com telf. 618 072 076 / 026 info@baga-biga.com

GAIK
ARGITALDARIA

**Durangoko azokan
zain gaituzue!!!**

Tel. / Faxe 943 47 13 04
jiak@facilnet.es • www.gaiak.net

Liburuak

KRITIKA

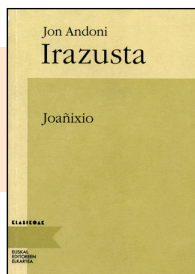
Joñixio.

Jon Andoni Irazusta.

Ekin argitaletxea, 1946 (1991n EEEk berrargitaratua)
202 orrialde. 6 euro

Hemeroteka

Gorka Bereziartua

Katebegi galdu bat

NAGO, ARRETA GUTXIEGI eskaini ote diegun 1936ko gerraren ondoren-
go urteetako euskal idazleei. Ez ditugu eskolan ikasi. Ez dute prentsari-
rik izan, ez on eta ez txar. Zulo beltza dago lerrook idazten dituenaren
memoria-lerroan ere: Lauaxeta, Lizardi, Orixe eta enparauak; Txillar-
degi, Aresti eta belaunaldikoak ondoren; ez-moderno eta modernoak.
Tartean, ia bi hamarkada huts.

Egia da, errautesz beteriko urteak izan ziren, idazten zen, baina
gutxi, atzeritik. Galduta zen dena. Izan ordea, baziren idazleak. Jon
Andoni Irazustak 1946an publikatu zuen *Joñixio*, bere lehen nobela,
Buenos Airesko Ekin argitaletxean. Nire eskuetara irisi den edizioa,
Euskal Editoreen Elkarteak 1991n argitaratua, Gotzon Garatek apaila-
tu zuen.

Joñixio, zioen Garatek sarreran, euskaraz idatzitako lehen nobela
errealista izan zen. Europako beste literaturekin alderatuz 76 urteko
atzerapenez heldu zitzaigun errealismoa, partean, gerra osteko giroak
eraginda, ohitura-eleberria bazterrean uztearekin.

Zailtasun handirik gabeko istorioa da: Joñixio gaztea Argentinara
doa artzain Amezketatik. Han urte asko bizi ondoren etxera bueltan,
dirudun baina zahar, ezagunik gabe, bere iloba Maitexarekin ezkondu-
ko da. Momentu hori –nobelaren zati interesgarriena, gaur egundik
begiratuta– iritsi bitartean Joñixioren joan-etorrien berri emango
zaigu: artzain bizimodu bakarti eta errepikakorra.

Uste dut Garatek arrazoi zuela liburu hau errealistatzat hartzean, bi
arrazoierengatik: egileak darabilen hizkera oso kalekoa da, batetik, eta
horrek urrundu egiten du ohitura-eleberrien molde puristetatik; beste-
tik, pertsonaien barne gatazkak nola edo hala azaleratu egiten dira
–Maitexak osabarekin ezkontzeko jartzen dituen eragozpenak, etsen-
plu argiena–. Nobela errealista ez dela diotenen argudioei jarraituz,
aitortu behar dut Euskal Herria topos soilak baino areago, patua dela
protagonistarentzat, aberriaren nolabaiteko idealizazioa sumatzen
zaiola idazleari; edonola ere, euskal ohitura-eleberrian ohikoa zena
baino lightagoa da hori nobela honetan.

Gatazkak eta istorioako beste min batzuk –kasu, atzerrira beharrak
eragindakoa– ez daude oso modu efektiboan kontatuta. Irazustaren
prosak sinesgarri egiten dizkigu elkarriketak, baina narratzailearekin
ez da ber gauza gertatzen, non eta ez den ari ekintzaren bat kontatzen.
Esango nuke liburuak orri asko soberan dituela, eta euskal literaturaren
ikuspegi orokorretik trantsiziozko lana izan zela. Erdibideko urratsa.

Esan dut, katebegi galdu bat zen niretzat *Joñixio*, deserrian eginda-
ko esker txarreko lana, eta hala ere ekarpen xumea egin zuena. Zenbat
halako ote dauzkagu, apaletan hautsa hartzen...

Literaturgile gazteen lanak bilduma batean

Euskaltzaindiak eta BBK fundazioak
antolatzen duten Azkue Literatur Sarie-
tan irabazle izandako lanak argitara eman
dituzte bilduma batean. *Narrazioak eta
olerkiak 2007* izeneko liburuan, idazle
gazteek egindako hamairu istorio eta
poesia lan irakur daitezke. Ikuspegi bere-
ziz egindako idatziak dira guztiak ere:

**Narrazioak eta
olerkiak 2007.**
Askoren artean.
Euskaltzaindia
eta BBK.
106 orrialde.
3 euro.

Protagonistak gazte-
txoak dira gehienez,
idazkera freskoa dute
eta ideia biribil bezain
ausartak azaltzen di-
tuzte literaturaren bi-
dez. Abenturak, mai-
tasun istorioak, ur
tantaren karira egin-
dako poesiak, gere-
ziondo baten abarora
ekarritakoak... Liburu
anitza eta atsegina
dugu honakoa, irudi-
mena pizten duen
horietakoa. I

Euskal Herri basatiena ezagutzeko leihoa

Natur gida mardul eta osatua kaleratu
du oraingoan Sua argitaletxeak. *Euskal
Herria salvaje. La gran guía de la naturaleza*
izeneko liburuan, gure herriko hamaika
bazter ezagutzeko parada ematen zaigu,
bost zati nagusitan banaturik: Kostal-
dea; bailarak eta basoak; amildegi eta
malkarrak; gailur ezagunak; errekek eta
ur jauziak. Gida, atlas paregabe batek
hornitzen du, eta aurkibide zehatzak
dakartza halaber. Proposatutako leku
edo ibilaldi bakoitzarentzat informazio
praktiko ugari ematen du liburuak eta
inguruko natur berezita-
sunak ezagutzeko aukera
izango du bisitariak. I

Euskal Herria salvaje.
Mikel Tellagorri eta Alberto
Muro (argazkiak).
Sua edizioak.
651 orrialde. 30 euro.

Diskoak

IKER BARANDIARAN

Barrutik
Sententzia.
Discos Suicidas.
Iraupena: 27'13".
5 euro.

Sentimenduz idatzitako heavy-rocka

BERGARAN kokatutako heavy harrobi gaztearen hirukotea dugu Sententzia, Dragon Fly eta Luther taldeetako kide ohiek osatutakoa, eta eibartar batek, mutrikuar batek eta bergarar batek sortutakoa. Heavya eta rocka batuta, bestelako emaitza lortu dute hainbat kasutan: tarteka heavy klasikoan murgilduta, pop-rocka landuz, baladak eginez edota azeleragailua zapalduta, besteak beste. Are gehiago, bateria

erritmo sendo eta gitarra riffei teklatuek gorpuzkera handiagoa ematen diete. Hitzei dagokionez, maitasuna, gaua, ametsak, itsasoa, askatasuna eta beste izan dituzte berbagai sentimenduak mahai gainean jartzen dituzten hitzetan. Discos Suicidas konpainia beteranoak kaleratu du lana, eta horretarako hainbat soinu teknikari eta ekoizleren laguntza izan dute Garate eta Lorentzo Records estudioetan.

Sententzia

«**Hitzei lotura zuzena dute egunoroko gauzeekin, eta jendea identifikatu egiten da**»

Heavy talde askorekin alderatuta, bestelako melodiak lantzen dituzue...

Gure estiloa rock eta heavyaren arteko nahasketa da. Gitarra bizi eta bateria erritmo gogorrei ahots melodikoa batzen diegu eta horri gure estilo pertsonala gehitu. Hainbat soinu teknikari eta ekoizleren laguntza izan duzue diskoa egiterakoan. Horrek lana asko erraztu du?

Bai, oso gustura gel-ditu gara guztiekin, profesional onak izan dira gurekin. Zer hobetu edo nola landu esan digute kasu batzuetan eta aholku horiek oso lagungarriak izan dira. Askok ikasi dugu. "Barrutik" egindako diskoa da? Sentimendu asko atera dituzue bertara?

Bai, horretan ahalegindu gara. Musikari dagokionez, indarra eta sentimendua sartzen saiatu gara. Hitzei egunerokotasunean gerta-

tzen diren gauzeekin lotura zuzena dute. Hala, jendea hitzeekin identifikatu egiten da.

Zer gertatzen da Bergaran aspaldian, hainbeste talde heavy sortzeko?

Hasieran Igorrek eta Ikerrek Dragon Fly taldea sortu zuten. Taldea banandu zenean, batzuk Lord Witch

sortu zuten eta beste batzuk Sententzia. Bi taldeetan Iker dabil baterian. Bergaran musika estilo asko daude, baina aspaldian heavyak bere lekutxo dauka.

Hirukote moduan konforme zaudete?

Bai, ondo gaude, baina tarteka kolaborazioak sartzen ditugu. Hala ere, inoiz beste gitarra bat sartzea pentsatu dugu. Etorikizunean, nor daki...

Eguzkiak bahitzen ditu beti gaueko ametsak?

Beno, normalean gaueko ametsak besterik ez dira eta batzuetan gaueko ametsak egunsentian amaitzen dira, baina baliteke amets egiten duzuna errealitate bihurtzea. Su Ta Gar eta Avalanch moduko taldeen eraginak suma daitezke zuen lanean. Ados zaudete?

Su Ta Gar betidanik izan dugu gustuko. Luther taldearen eraginak ere badaude, Oliber taldekidea handik dator eta. Bestela, Rage, Metallica, Sober, Latzen eta beste ere presente egon daitezke. ■

Ezpalak

JON TORNER

‘Orain ezin naiz hil’ nobela Interneten plazaratu du Amurizak

XABIER AMURIZAK bere blogean plazaratu du *Orain ezin naiz hil* nobela. *Joan ziren* bildumako bigarren liburua da, *Dinosauroak horizontean* lanaren jarraipena, eta bere haurtzaro eta gaztaroko bizipenetatik abiatuta idatzi du Amurizak. Doan deskarga daiteke Internetez (PDF formatuan): www.amurizablogxabier.com.

Zintzilik Irratia on-line

ZINTZILIK Errenteriako irrati libreak urtebete inguru eman du uhinetatik at, berrantolaketa prozesu baten ondorioz. Orain emisioak hasi ditu berriro: FM 100-ean eta www.zintzilik.net webgunean entzun daiteke irratia. Bestalde, Goierri Irratiak abenduaren 1ean eskaini zuen zuzeneko aurreneko saioa —lehen musika soilik entzun zitekeen—.

Euskal Kulturgintzaren Transmisioa titulua aurkeztu du HUHEZIK

HUHEZI Mondragon Unibertsitateko Humanitate eta Hezkuntza Zientzietako Fakultateak *Euskal kulturgintzaren transmisioa* aditu tituluaren 2. edizioa aurkeztu du. Kulturgintzaren inguruko gogoeta bultzatzea, dituen desafioen aurrean formazio multifokal eta praktikoa egitea eta haren transmisioan izandako estrategia eta esperientziak beste alorren eskura jartzea du xede. Joxean Artzek, Xabier Amurizak, Itxaro Bordak, Bernardo Atxagak, Maialen Lujanbiok, Josu Landak eta Itxaro Bordak parte hartuko dute, beste hainbat aditurekin batera. Matrikulazio epea abenduaren 15era arte luzatuko da. HUHEZIKo bulegoetara gerturatuta (Eskoriatza) edo Interneteko (www.huhezi.edu) matrikulazioa postaz bidalita egin daiteke (1.900 euro balio du).

Mikel Laboa musikari donostiarra astelehen goizean zendu zen, 74 urte zituela. Azken asteetan makal ibili ondoren, igande gauean Gipuzkoako Poliklinikan ingresatu zuten eta astelehen goizeko 05:30ak aldera hil zen. XX. mendeko euskal kantaririk handienetakoa izan zen Laboa. Esperimentazioa eta euskal kanta maisutasunez uztartu zituen.

ALBERTO ELISIGI

Esther Ferrer (Donostia, 1937) *performer*-ak Arte Plastikoen Espainiako Saria irabazi du, “bere ibilbide oparoagatik, egindako lan pedagogikoagatik eta nazioartean duen itzalagatik”. 1970eko hamarkadaz geroztik Parisen bizi da.

Hortzmuga antzerki taldeak *Metro bateko ametsak* obra eskainiko du abenduaren 2an, 3an, 4an eta 5ean Bilboko Euskalduna Jauregian, haur eta gazteei zuzendutako Gabonak egitarauaren baitan. Julen Gabiria idazlearen *Metro bateko letrak* liburuaren egokitzapena da. Nadia Comaneci gimnasta bezalakoa izan nahi duen Nadia izeneko neskatila errumaniarra da liburuko protagonista.

• **Joxean Agirre idazleak Deian:** «Gaur egun artista inportanteenak ere gizajo hutsak dira. Tailer bat jartzen duena, bost langile hartuta, hori bai, hori burua gora duela joango da beti. Baina poeta on bat edo nobelagile on bat? Sentimendu hura, ‘bagara nor’, pasatu da. Ez dira lirikarako garai onenak. Eta esango nuke idazle batzuk lotsatu ere egiten direla idazle izatearekin. Bestalde, nik behintzat sinesten dut nire lanean, eta sinesten dut gauzak ondo egin behar direla. Nik ez dakit beste ezer egiten eta, beraz, defenditu behar dut nirea».

ATALAIA JATETXEA

Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun • Tel: 943 635518 • Faxa: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com • web orria: www.hotelatalaia.com

Abarrak

MIKEL GARCIA

Atea ireki aurretik behatxulotik begiratu

Ate joka. Txalo Produksioak.

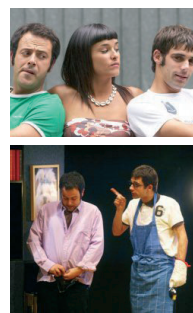
Zuzendaria: Begoña Bilbao. Aktoreak: Iker Galarza, Joseba Usabiaga eta Sara Cozar. 90 minutu.

LAGUN HANDIA DUT INAKI, parrandarako, muserako eta palan jokatzeko bikote paregabea. Baina biak elkarrekin bizi? Teilatu beraren pean? Hori astakeria! Zenbatetan pentsatu dugu halakorik koadrilako lagun batez? Izan ere, unibertsitario pisu eta bikote askok frogatu dute elkarbizitzarako urratsa ez dela hain erraza; badakizue, "izaera bateraezinak". Galde-tu bestela Jack Lemmon eta Walter Matthaw aktore bikainek *The Odd Couple* pelikulan osatzen zuten bikote bitxiari. Horiek komeriak bata bestearen maniak, ohiturak eta apetak jasateko.

Hain zuzen, Gene Sacks-en film horretan oinarritu da *Ate joka*, Ritxi Lizartzak itzuli eta egokitutako antzezlan. Andrex (Joseba Usabiaga) gizon garbi-garbia da, maniatikoa, txukuntasunarekin obsesionatua —*posabasosik* gabeko edalontziaren aurrean gaixo-

tzen den horietakoa— eta Joxemari (Iker Galarza) berriz, zerri-zerria, bizio ugariduna, axolagabea —*posabasosik* zer den ere ez dakien horietakoa—. Antzezlanak bien arteko harremana jorratzen du, egoera komikoak, ezin ulertuak... azalduz. Argumentua ez doa askoz harago, ez du asmorik ere: ikusleak tarte dibertigarri eta atsegina igarotzea du helburu, barre eragitea. Eta gurekin behintzat lortu du, batez ere gidoi jostariari eta Iker Galarzaren lan onari esker. Sinesgarri ageri da aktorea antzezlanean, eta agertokian lan saiatua egin ostean izerditan blai amaitu du.

Barre egin dugu, eta bukaeran ezustekoa jaso: aretotik atera eta hara, ordu eta erdi eman dugu barruan; hainbeste? Denbora azkar pasa bazaigu, ez da seinale txarra. Gainera, mezua ikasi dugulakoan gaude: ate joka datozenean birritan pentsatuko dugu ireki aurretik.

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneako kide ere izango zara

INDEPENDENTZIA
ASTERO IKUSTEN DA

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: _____ Sukurtsala: _____ K.D.: _____ Kontu zenbakia: _____
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: **142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria —Gipuzkoa—**

Aukeratu ongietorri oparia

"Kirolaz badakit"
mahai-jolasa

"888 txiste"
liburua

"Txoriak txori"
lamina

%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2008ko prezioak

135 € Hego Euskal Herrian
165 € Iparr Euskal Herrian

argia

Ihesi

URKO APAOLAZA

Euskal Herria ezagutuz: **Sarria (Araba)**

4.500 kilo eta ia bost metro luze ditu Arlobiko megalitoak. 2004an aurkitu zuten eta Euskal Herriko handienetakoa da. Egun, errestauraturik, Gorbeia Parke Naturala zaintzen du Arlobiko lepotik.

Pagadia bukatu eta larrea hasten den lekuan dago harria. Atzean, Oderiaga mendia.

Arlobiko menhirra Gorbeia Parke Naturala

Historiaurreko aztarnak ez dira falta Gorbeian. Paleolitoko gizakien arrastoak aurkitu izan dira hainbat kobazulotan eta megalitoak ere ugari dira. Hamar bat trikuharri daude inguruan, horietako asko loturik daude artzain sarioekin. Baina hemen ez da ezer apartekorik esan. Gorbeiak aparteko zerbait badu, menhirrak dira.

Iturralde y Suitek 1894an lehen menhirra ikertu zuenetik, hamarnaka gehiago aurkitu dira Euskal Herrian, baina gehienak ekialdeko lurraldeetan pilaturik daude. Horregatik, harrigarria da hainbeste menhir topatzea Gorbeian. Azkena 2004an aurkitu zuten, Arabako par-

tean, Sarrian. Hiru puskatan hondaturik zegoen harritzarra, eta errestauratu ondoren, Arlobiko lepoan jaso dute berriro, aurkitu zuten lekutik metro gutxira.

Paseo ederra eginez irits liteke bertara. Sarriako Parketxeko aparkalekutik pista bat abiatzen da Baias errekarri kontra eginez. Bide laua basopean doa gehienez, eta gauduaren zintzarriek musika atsegin jartzen dute. Hainbat zubi eta etxe pasa ostean Arlobiko zubira iristen da pista, leku horretan batzen da Baiasekin Padrobaso erreka. Gogoratu izen horrekin. Pixka bat aurrerago, mendian gora egiten duen beste bide batek eramaten du zuzenean

Arlobiko muinora. Haren atzean dago erraldoi bakartia.

Itzal luzeko monolitoa

Ez zen erraz aurkitzekoa. 2002 urtean, ingurua sasitik garbitu zutenean, harriaren puskak agerian geratu ziren. Inor ez zen ohartu ordea. Bi urte geroago lagun batzuek aurkitu zuten monumetua eta Arabako Arkeologia Museoak ondare arkeologiko izendatu zuen. Parketxera eraman zituzten harri puska guztiak, eta han, burdinazko lau barraz lotu zituzten. Ondoren, zementua eta harearria bota zuten denborak desitxuratutako menhirraren zuloetan.

Udazkena Padrobason.

Behin monumentua osaturik, 54 lagunen artean bere lekura itzuli zuten. Harriaren zati bat hasierako posizioan zegoenez –lurrean erdi sartuta–, menhirraren kokaleku eta nora bide zehatza zein zen jakin dute arkeologoek. Horrela, gaur egun duela milaka urte bezalaxe ikus dezakegu; baina operazio horren nahitaezko zauriak –zementuzkoak– ez dizkio likenak estali oraindik.

Errestaurazioaz gain, indusketak ere egin dira Arlobiko lepoan. Suharritzko tresnak aurkitu dira eta harrizko eraikin arraro baten aztarnak ere bai. Eraikin hori enigma da oraindik, indusketa kanpaina berriek esango dute zertarako erabili izan zen antzinean. Jakin, ezer gutxi baitakigu menhirren inguruan. Arlobiko lepotik mandazainen bide zahar bat pasatzen da; leku estrategiko horretatik ikus daitezke, alde batean Baias arana eta bestean Austingarmingo saroia –Oderriaga mendiak (1245 m) babesturik–. Garbi dago menhirra ez zutela kasualitatez jarri: erritoak egiteko tresna ote zen? Muga jartzeko seinalea?

Barandiarani segika

Austingarminera joateak merezi du. Bertan aurkitzen da Gorbeia beste menhir ezagun bat, Joxe Miel Barandiaranek aski ikertu zuena. Horretarako, Usategieta mendia (1188 m) inguratzea nahikoa da. Artzain txabolak harkaitz artean babesten dira txoko horretan eta haraino ez dira iristen udazkenean basurdetan dabilzan ehizatarien txistuak.

“1922ko maiatzean Gorbeia inguru haiek esploratu nituen (...) Espedizioaren amaieran, Austegarmineko (sic) lepotik pasatzen ari ginela, bide bazterrean harlauza handi bat ikusi genuen”. Barandiaranek ikusitako harri handia Austingarmingo menhirra da. Base-ritarrek antropologoari esan zioten harlauza beste harri batzuen gainean zegoela lehen eta hogeitaz atzera dirua ateratzen zutela hortik: “Inork ez daki nortzuk hartu zuten dirua, ezta

nora eraman zuten ere”. Horregatik, Barandiaranek pentsatu zuen trikuharri baten estalkia zela hura eta ez menhirra, gaur egun bistan den bezala.

Itzultzeko bi modu daude: etorritako leku beretik joatea edo Ubegiko iturburura heldu eta gero, Padrobasotik barrena abiatzea. Azkenekoa aukeratuz gero tentuz ibili behar da: Padrobason bidea galdu egiten da eta horrekin batera galtzen da bidaiaria. Abentura maite duenak maitatuko du Padrobaso. Hemen koloreak kolore dira eta kobazuloak lapurzulo. Arlobiko zubia berriz ikustean, gauza bakarra egingo du mendizaleak: arnasa hartu. ■

6,50 m
Manioko erraldoia.
Bretainian dago, Carnac herri ezagunean, eta munduan zutik dauden menhirren artean handienetakoa da.

17,23 m
Gorbeia Gurutzea.
Burdinazkoa, 1907an jaso zuten hirugarrenez.

4,80 m
Arlobiko menhirra.
Euskal Herriko handiena (Mugarriandi) Elgean dago, eta 5,5 m-ko garaiera du.

artez

euskara planak
trebakuntza
hizkuntza aholkularitza osoa
enpresak, udalak, merkataritza...

euskal papergintza
bulego materiala
postalak, agendak
inprimakiak, ziguilak...

itzulpenak
hainbat hizkuntza
zuzenketak, egokitzapenak
teknikoak, komertzialak...

bai
Baita

Luzarra, 10-2 • 48014 Deustu (Bizkaia) • (+34) 94 448 00 00 • www.artez.net

JESUSKOA Nekazalturismoa

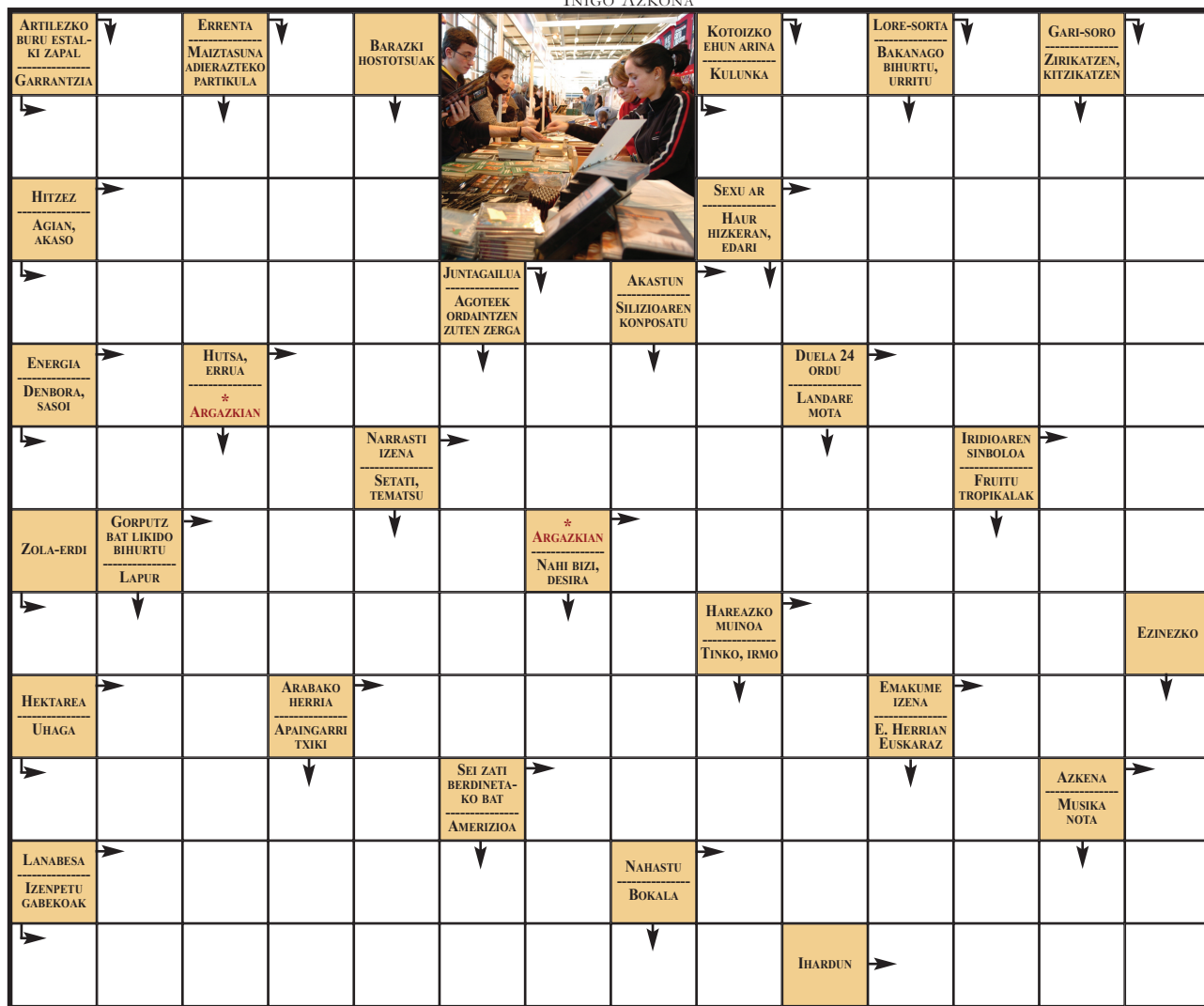
OIKIA AUZOA • ZUMAIA • jesuskooa@jesuskooa.net
www.jesuskooa.net

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

INIGO AZKONA

Kike Amonarriren umorea

Ekaingo kobazuloan

Egin dezagun atzera denboran eta sar gaitezen Ekaingo kobazuloan. Kristo aurreko ez dakit zenbatgarren urtean gaude. Haurrak eskolatik iritsi berriak dira eta notak erakutsi dizkiote aitari.

Notak irakurtzen hasi orduko kopeta ilundu egin zaio Harri-Ekaitzi. Haurrari serio-demonio begiratzuz halaxe esan dio:

– Ehiza gainditu ez izana, tira... Badakit hartzak arriskutsuak direla eta urte sasoi honetan ongi ezkututzen direla. Margogintza gainditu ez izana, tira... Margotzeko geneukan odol guztia gatzatu egin zaigu eta ez da modurik egokiena haitzuloetako hormak margotzeko... Baina Historia ez gainditzea! Liburuak orri bakarra du eta!

Soluzioa

T	A	G	B	Z	M	E	A	L	Z	H	P	A	L	Z	O	R	H	P	I	A	N
X	O	A	U	A	A	A	B	A	M	A	I	K	K	A	A	U	A	M	G	I	O
A	H	O	B	B	S	T	A	K	A	N	E	E	T	I	I	R	E	E	A	S	I
P	I	K	A	Z	A	Z	A	E	A	D	A	A	D	A	K	O	N	A	H	A	N
E	A	K	A	M	A	N	A	A	N	A	E	T	I	I	A	K	A	E	I	E	I
A	L	D	I	L	A	N	A	E	A	N	A	Z	E	I	I	A	E	S	A	A	N
Z	O	R	E	R	D	I	D	U	N	A	E	T	I	I	A	K	A	E	I	E	I
H	A	M	A	E	Z	E	A	N	A	E	E	A	E	I	I	A	E	S	A	A	N
P	O	N	P	A	S	E	I	N	A	H	A	S	I	I	A	K	A	E	I	E	I
A	N	O	N	I	M	O	A	K	A	E	E	A	E	I	I	A	E	S	A	A	N

euskaraz

pauso bat harago

Kontseiluaren 10. urteurrena ✱ abenduak 13 ✱ BEC ✱ 18:00

laguntzailea

 argia

EUSKARAREN GIZARTE ERAKUNDEEN
KONTSEILUA

Hautzaindegi-zerbitzua izango da
Ezinbestekoa da doako sarrera eskuratzea:

nierebanoa.com webgunean

902 82 02 40 telefonoan

Zientzia eta teknologia

JOXERRA AIZPURUA

H2PIA, etorkizuneko hiria

EZ DAKIGU krisi garai honek eragina izango duen ala ez azalduko dugun berri honetan, baina Danimarkak jarraitzen du baieztatzen 2010ean munduko lehen hiri erabat ekologikoa eraikiko duela: H2PIA.

Hiriaren izenak, neurri batean behintzat, adierazten du hiriaren funtsa zein izango den, hidrogenoa alegia. Energia premia gehienak hidrogenoaren bidez asebeteko dira, eta haren manipulazioaren ondorioa ur garbia izango da. Ibilgailuentzat, gasolindegien ordez, hidrogenote-giak eraikiko dituzte.

Etxeak bi motatakoak izango dira: bakarrik bizitzekoak edo familia bakarrekoak, eta bizilagunekin bizitzekoak. Lehenak energia-iturri komunetatik hornituko dira, eta besteek berriz, haizetik eta eguzkitik energia baliatzeko tresna bereziak ez ezik, forma berezia izango dute, hala nola etxaurre kurboa, panelen bidez eguzki energia hobeto hartzeko.

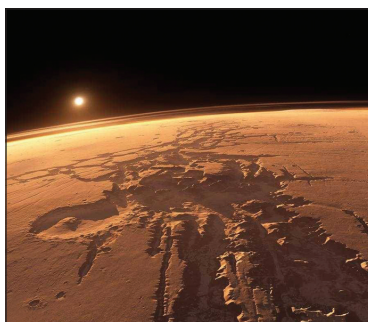
Munduan kontzientzia ekologikoa handitzen ari den une honetan, etorkizunean eraiki beharreko hirien eredia izan nahi du H2PIAk. Ea asmoa errealitate izateko bidean jartzen den, ala petrolioaren gorabeheren menpe geratzen.

Glaziar erraldoiak Marten

MARS RECONNAISSANCE ORBITER zundaren radarrak ur-glaziar erraldoiak detektatu ditu Marteko gainazalaren azpian. Planeta gorrian ura dagoela jakina da, baina orain arte topatutakoa beti polotan izan da. Oraingoan bestelako latitudetan aurkitu dute, eta oso kantitate handitan gainera. Hellas izeneko eremuan, esaterako, 800 kilometroko zabalera duen glaziarra aurkitu dute, 28.000 kilometro kubo ur dituen.

Atzemandako glaziarretako batzuk hiru metro eskaseko sakoneran daude. Inoiz hara ailegatzeko bagara, oso informazio garrantzitsua izango dugu zain hango izotzetan.

Marteren gainazal azpitik metro gutxira izotz kopuru handiak antzeman dituzte.

Zenbat eta gizenago, plazer gutxiago jateak

Texaseko Unibertsitateko ikerlari talde batek esan duenez, pertsona gizenek argalek baino plazer gutxiago sentitzen dute jatean. Plazer bila aritzeak gehiago jatea eragiten die eta hori izan daiteke gainpisuaren arrazoietakoa bat. www.amazings.com/ciencia/noticias/211108b.html

Galapago uharteetan ozta-ozta saihestu dute desagertzea sei landare espezie autoktonok

Aspaldi hasi ziren Galapago irla-tako ekosistema zaintzen, adoretsegi batzuetan. Kanpotik iritsitako landareak desagerrarazten hasi ziren, bertakoei kalte egiten zietelakoan, baina hanka-sartzeak ere egin zituzten: zenbait espezie autoktono kanpotartzat hartu eta suntsipenera kondenatu zituzten. Orain hutsaz ohartu eta salbatu egin dira sei espezie behintzat. <http://ttiki.com/1468>

Dinosauro kumearen garezurak belarjaleen eboluzioaren arrastoa eman dezake

Orain 190 milioi urte, 200 gramo eskas pisatzen zuen dinosauroak haragia jateari utzi eta landareak jaten hasi zen, berriki jakin izan denez. Aurkikuntzak egungo belarjaleen eboluzioa hobeto ezagutzen lagundu dezake. www.amazings.com/ciencia/noticias/211108e.html

ideia batetik errealitatera

web garapenak

multimedia

aholkularitza

edukiak

iametza
interaktiboa
www.iametza.com
T.943 37 67 16

Landareak

JAKOBA ERREKONDO

Hostadar gorria

UDAZKENAREN GORRIAK —hostoena, sagarrena...— antozianinek sortzen dituzte. Horiaren mugarren inguruko koloreak sortzen dituzten pigmentuak, klorofila berdearen pean aritu dira hostoan. Udazkenean erreserbak loditzeko klorofila berreskuratu eta birziklatzen duenean, orduan azaltzen zaizkio zuhaitzari hosto horiak. Gorriak ez, ordea. Antozianinak sortu egin behar ditu zuhaitzak. Klorofilarik gabe, hostoari are eta etekin handiagoa kendu asmoz sortu, hain juxtu ere. Klorofilarik gabe hostoa ahulduta dago eta aise galduko luke. Pigmentu gorriek, baina, lan bikaina egiten dute: hostoa eguzki izpietatik babestu eta izotzari eta oxidazioari (zahartzeari) aurkaritza. Haizeñoenak ere lurreratuko lukeen hostoa kateatzen du gorriak, eta zuhaitzari hura hustu eta elikagaiak metatzeko aukera luzatu.

Zuhaitzaren bizilekuaren arabera hostoak gutxi edo asko gorrituko dira. Eguraldi edota lur kaskarreko tokietan, neguan iraun eta udaberrian indarrean berritzeko erreserben premia larriagoa denetan, hostoak gorriago, gorria gorriago. Minak gorria ere mintzen.

Udazkeneko sasoian bezala, noiznahi jo dezake landareak gorrira, antozianinak sortzera. Lehorte

zikoitz, erradiazio ultramore, ezin gehiagoko hotz, onddo gaizkile petral... Inguruneko edozein estuasun edo tenkak gorritzatzea abiarazi dezake. Neguaren atarikoa bezala, hostajearen garaiz kanpoko gorritzea alarma seinalea da. Jokabide hori begiz jota, ikertzaile bat baino gehiago antozianinei begira jarria da: gorritzeko landareak pigmentu horiek ekoizteari ekin behar dionez, antozianinen ikerketak ingurumeneko arazoak aurretik ezagutzeko aukera eman dezakeen susmoa dute. Landarearen sentsibilitatea alarma gorriak pizteko. Geuk, landareen aldean sor gor elkor, larrialdiak, alarmak eta txapelak gorritz pintatuagatik ere, gorriak ikusten ditugu.

Bestelako gorriak ere badira. AEBetan sagar gorriagoen xerkan, mineral zatiki mikroskopikoak ihinzatu dituzte sagardi batean. Sagarrondoak eta lurra bera estaltzen duen mintz bat eratzen da, ura eta gasekiko iragazkorra den mintza. Sagarrondoei ezarritakoan sagar ale gorriagoak eta lurrari emanenez gero ale handiagoak bildu zituzten. Fruituan islatutako argiaren kalitatea aldatzea omen da gakoa. Muturreko gorriaren izpiak ugaritzea, inondik ere. Eta, gorria mesederako?

Intsinisa edo pinu beltza (*Pinus radiata*) atlantiko aldeko baso ustiaketaen errege jarria dugu. Eta errege guztien eran, ahul. Monolaborantzaren lehen kaltea pairatzen ari da, dagoenerako: bere arerioak ere errege. Horietakoa du *Fusarium circinatum* onddoa. 1995ean atzeman zuten lehen aldiz Bizkaiko muintegi batean. Lau urterako basoetan zen. Eragin ditzakeen kalte ekonomikoak direla-eta dekretuz arautua da onddo horrek sortzen duen gaitza, “erretxinaren txankroa”. Ez da, hala ere, pinu beltzaren gaitz bakarra, arerioentzako pagotxa. Argazkiko pinua hiltzen ari da Usurbilen, pinu gorria (*Pinus sylvestris*), sasi-akazia (*Robinia pseudoacacia*), platanoa (*Platanus x hispanica*), haritza (*Quercus robur*), norteko haritza (*Quercus rubra*), gaztainondoa (*Castanea sativa*) eta sagastia (*Malus x domestica*) aldamenen dituela.

Denboraren makina

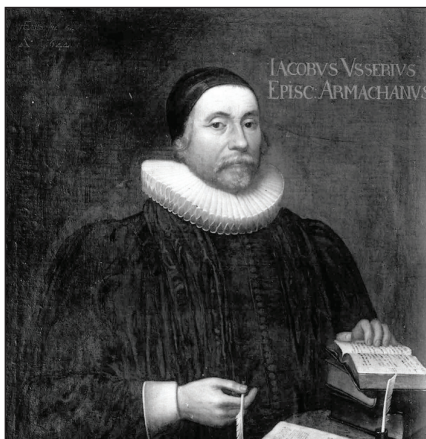
N A G O R E I R A Z U S T A B A R R E N A

Bai mundu berria!

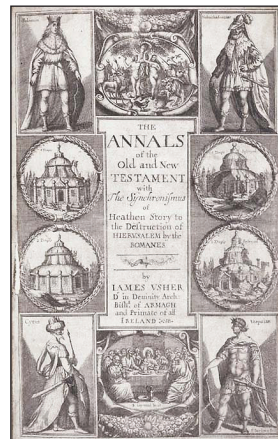
K.a. 4004KO URRIAREN 23A, GOIZEKO 09:00AK. Mundua sortu zen, James Ussher (1581-1656) artzapezpiku irlandarraren arabera.

Ussherrek bere kronologia osatu eta argitaratu baino lehen, dagoeneko baziren mende batzuk aditu katolikoak Lurraren adinari buruzko ikerketan eta eztabaidan zebiltzala. Biblian jasotakoak literalki hartuta atzera egin ez kalkulatzen zuten jainko kristauak mundua, bizitza eta gizakia sortu zitueneko lanastea. Eta gehienek K.a 4000. urtearen inguruan ipini zuten munduaren jaioturtea: Bedek 3952.ean, Scaligerrek 3949.ean, Johannes Kleperrek 3992. urtean eta Isaac Newtonek 4000. biribilean. Baina Armagheko artzapezpikuak Dionisiok *Anno Domini* egutegi sisteman egindako akatsa kontuan izan zuen eta, Jesukristo K.a 4. urtean jaio zela kalkulatu ondoren, 4004. urtea aukeratu zuen.

Kreazioa zer urtarotan gertatu zen ere eztabaida teologiko sakona izan zen Ussherren garaian. Babiloniarren, kaldearren eta beste kultura batzuen kronologiak udaberrian hasten zirenez, hainbat adituk horren alde egin zuten. Beste batzuek ordea –Ussherrek barne– udazkenean izan zela uste zuten, judutarren urtea orduan hasten baitzen. Irlandarrak gehiago zehaztu zuen: udazkeneko ekinozioaren inguruko igande batez izan zen. Zergatik igandea? Jainkoak zazpigarren egunean atsedean hartu zuelako. Judutar tradizioan atsedean eguna larunbata da eta, hortaz, jainkoak sei eguneko lana aurreko igandean hasi zuen. Ziuraski Keplerren *Tabulae Rudolphinae* (1627) taula astronomikoak eskura

Goian, Armagheko artzapezpiku James Ussherren erretratua. Alboan, *Annales veteris testamenti, a prima mundi origine deducti* (1650) lanaren 1658ko ingelesezko edizioaren azala, non artzapezpiku irlandarrak munduaren sorrera-data argitaratu baitzuen.

zituela, ekinozioa urriaren 25ean –asteartea– izan zela eta, beraz, sortzailearen lanak bi egun lehenago hasi zirela ondorioztatu zuen.

Ussherren mundu gaztea bitxikeria baino ez da gaur egun, baina bere garaian Biblian jasotakoak erabateko egiaztat jotzeak eliza katolikoaren eta zientziaren arteko bereizketa areagotzea baino ez zuen ekarri. Eta bereizketa horrek, besteak beste, hainbat zientzialari sutara bidali zituen.

Egun badakigu gure planetak eta bizitzak 6.000 urte baino askoz gehiago dituztela, baita gizakiok, bertako biztanle gazteenetakoek ere. Eta Ussherren beste kalkulu baten porrota baieztatzeko moduan gaude. Bibliak dio: “Ez ahaztu Jaunarentzat egun bat 1.000 urte bezala dela eta 1.000 urte egun bat bezala”. Beraz, artzapezpikuak uste zuenez, sei egunean sortutakoa 6.000 urtean amaituko zen, hots, 1997an. Hamaika urteko propina izan dugu behintzat.

Arrastoak

Kunsthistorisches Bilbon

GUGGENHEIM BILBAO museoan *Artearen historia guztiak: Vienako Kunsthistorisches Museum-a* erakusketa paratu dute urtarrilaren 18ra arte. Vienako museoa mendebaldeko arte historia dastatzeko menu modukoa da, eta Bilbora mokadu ederrenetakoak ekarri dituzte: Tin-

toretto, Brueghel, Tiziano, Holbein (irudian), Velazquez, Durero... Erakusketak Austria-Hungariako familia inperialaren zaletasunaren historia ere kontatzen digu, Maximiliano I.ak bildumaren lehenengo artelanak eskuratu zituenetik, Frantzisko Jose I.ak pinakoteka sortu arte.

Mixel Berhokoirigoin

«Laborantza Ganbara urratsa da Iparraldearen onarpenerako»

1952an sortua Gamarten (Nafarroa Beherea). Euskal Herriko Laborantza Ganbarako lehendakaria da. 2005eko urtarrilean Ganbara (Ainhize-Monjelosen) abian jarri eta Frantziako Estatuaren tokiko prefetak auzitara eraman zuen. Estatuak legez kanpo ezarri nahi duen arren, proiektua zabalduz eta sendotuz joan da lau urte hauetan. Berhokoirigoinen eleak dira honen lekuko.

Mixel Berhokoirigoinek erran digunez, denbora asko eta bestelako gauzak egiteko ahala kendu dizkio EHLGko lehendakariaren karguak. Alta, eman ere asko eman dio: “Gauzak egiteko anbizioa —zentzu onean— eta konbikzioa eman dizkit proiektuak, berau eraikitzeo luzaz iharduki behar dela. Gure historiaren partaide xumeak gara, baina historia egiten ari gara. Oraino ez gara behar dugun heinera heldu, baina Ganbara bere tokia eta legitimitatea hartzen ari da. Aitzinatu dugu, bistan da, egungo egoera ez baita duela lau urtekoa. Baina, ez da aski egitea Ganbara egina izateko, egina gizarteari helarazi behar zaio”.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Gaizka Iroz

**Urtarrilaren 29an Baionako epaitegi-
ra deitua zara. Prefetak EHLG auzita-
ra eraman zuen, legez kanpoko delatza
argudiatuz. Aferak luzaz iraun du.**

Ganbara sortu genuelarik bagenekien hau guztia gertatuko zela, afera Estatuarekin hamar urtez izan genuen tira-biraren segida da. Proiektua herri mugimenduaren eskaera izan zen. Ganbara gizartearen gehiengoaren sostenguz —eta Estatuaren mesprezuarekin— sortu zen.

EHLG irekia eta zabala da, alta.

Bai. Ganbara egitura publikoa da, laborarien bozen bidez izendatua eta bere aurrekontua zergen bidez osatua. Estatuak egitura ezagutzen du: diru publikoa nola biltzen dugun eta zertan baliatzen dugun, baita zer-nolako laborantza politika daramagun ere. Ongi ezagutzen du, baina ez du onartu nahi.

**Beste zerbaitek kezkatzen du Estatu-
a, antza denez.**

Baiki. Laborantza ekonomikoki autonomoa eta iraunkorra lantzeak. Departamenduan nahiz Estatuan inposatu nahi diguten ereduak laborantzaren kontraesan dago, gure filosofiaren kontra. ELB (Euskal Laborarien Batasuna) sortu zenetik —25 urte luze— hori da gatazkaren muina. Paueko Laborantza Ganbarak edo Kontseilu Nagusiak laborantza iraunkorraren ideia onartzen dute, baina salbuespen gisara: laborari batzuek laborantzaren biologikoa egitea eta hori laborantzaren argazki edergailu gisa agertzea. Gure nahia ez da gune bereziak sortzea, alternatiba orokorra sustatzea baizik.

**Zu zeu espetxeratzea posible ikusten
al duzu? Ganbara ixtea, berriz?**

Nihaurek 15.000 euro arteko isuna jaso dezaket, baita urte bateko presondegi zigorra ere. Ganbara hetsi? Estatuak badaki ezin duela nahi duen guztia egin, Ganbarak gizartean berak nahi baino pisu gehiago duela. Legez egin dezake, baina auzia tes-

tinguru sozial eta instituzionalean kokatu behar da. Gizartea irekia da eta epaileak gizartean bizi dira. Dena dela, gure ekimenaren helburua ez da epaileengan eragitea, gizarte mugimenduak ekimenaren legitimitate osoa agertu nahi du, baita Ganbararen aurka doan guztia ez dela onargarria adierazi ere.

Nola ulertu behar dugu gatazka hau?

Gure eskakizunak Ipar Euskal Herriaren ezagutza ofiziala planteatu du, gure instituzioaren gaia eta beharra gizarteratu ditu, Laborantza Ganbara egitura publikoa baita. Ganbara urrats bat da nolabait Iparraldearen onarpenari buruz. Iparraldearen ezagutza eta egituratze gutxieneko horrek Estatua asaldutzen du eta hortik dator bere ukapena. Estatua Iparraldearentzat onartzen dituen egiturak ez dira erabakigarriak: Garapen Kontseilua edo Hautetsien Kontseilua, esaterako. Hitz egiteko dira baina ez erabakiak hartzeakoak. Ganbararen izanak Estatua trabatzen du eta gainera prefetak ize-narekiko mesfidantzak ditu. Baina izena gure borrokaren segida da.

"Izena" Ganbararen "izana" trabatzeko aitzakia da prefetarentzat, nolabait.

Bai. Alabaina, izanaren funtsak balio du. Gu Euskal Heritik kanpo mintzatu garenean, ekimenaren funtsa azaldu gabe ere, EHLGren izana baino printzipio demokratikoa da ezbaian jartzen duguna. Hau da, elkarte batek eskubide osoa du bere lurraldearentzat beharrezkoa diren bitartekoak eskatzeko eta berauek egokien atzematen dituen maneran erabiltzeko. Demokrazia ez da jutzen gauzak ondo direlarik, problemak sortzen direnean baizik. Eskakizunak sortzen direlarik beraiei erantzuteko manerengatik epaitzen da demokrazia.

Auziak edota afera honek laborantza mundua gainditu du.

EHLGren helburua laborantzaren oinarria segurtatzea da, alta, Estatua probokatu du bizi dugun egoera: eskakizunaren errefusapena eta mehatxua. Estatua gure inizatibari konfrontazioaren dimentsioa eman dio. Ofizialki ez duela Ganbara onartzen esaten du, hautetsiei gutunak

igortzen dizkie Ainhizera ez etortze-ko. Harago ere joan da: adibidez, Lizeoan ari den irakasle teknikari bati formakuntza ikastarora etortzeko galdatu diogu, eta Akitaniako prefetak idatzi digu eskaera ez egiteko aginduz. Guk ematen ditugun urratsei oraindik dimentsio handiagoa ematen diete. Konfrontazioa nahi badute, bada, gu sartuko gara, beste biderik ez baitigute uzten. Guk legitimazioa dugu gizartearen sostengua baitugu, gurea konfrontazio demokratikoa dela diogu. EHLG sostengatzen dutenen erdia ez dira laborariak: batzuentzako hurbiltasunezko gauza da, beste batzuentzako, laborantza iraunkorra eta ekologikoa eredu gustagarria da. Bestetzuek Estatuarekiko konfrontazioan ari delako sostengatzen dute edo erakuntza nazionalerako ekimena delako. Hitz batean Ganbara Euskal Herriaren erakuntzan kokatzen da, eta horrek ematen dizkigu eginbidea eta indarra. Estatua gogoetatu behar du, publikoki ziur agertzen baita, milimetro bat mugitzen ez den egitura bezala, baina gu segur gaude zalantzan ari dela, ez dakiela noraino eman gure kontrako urratsa, ez dakiela zangoa non pausatu.

Auzia aitzin halere, urtarilaren 17an, EHLGren sorreraren IV. urteurrena ospatuko duzue, baita urteko Biltzar Nagusia burutuko ere.

EHLGren lehen eginkizuna laborantza da. Gizarteak ematen dion errekonozimendua lan horren ondorioz heldu da. Gu ez gara gizartearentzat interesgarria den arabera lanean ari, alderantziz, laborantzaren alorretik abiatzen gara gaurko problematikak ezagutzeko eta eman beharreko erantzunak emateko. Aurtengo urtarilean sail berriak lantzen hasi ginen norabide horretan, horietako azpimarragarrienak uraren eta proteina-
ren gaiak dira.

Azaldu iezaguzu proteinarena, otoi.

**"Eskakizunak sortzen
direlarik beraiei
erantzuteko
manerarengatik epaitzen
da demokrazia"**

"Estatua publikoki ziur agertzen da, baina gu segur gaude zalantzan ari dela. Ez daki gure kontrako urratsa noraino eman, ez daki zangoa non pausatu"

Proteinaren autonomiaz lan bat egin dugu. Abereek, pertsonak bezala, energia eta proteina behar dituzte elikatzeke. Hemengo laborantza gehienbat hazkuntza denez –ardia eta behia– hazkuntza intentsifikatzen doan heinean proteinen dependetzia gero eta handiagoa da, baserriak gero eta intentsiboagoak diren neurrian laborariak gero eta proteina gehiago erosi behar du merkatuan. Horrek krisi ekonomiko garaian gure ahulezia areagotzen du. Proteinen iturria soja da eta gehiena transgenikoa. Guk mozkinen sor-markaren araudia errespetatu behar dugu, ez dugu elikadura mota hori onartzen.

Sojaren ordezkorik ba al dago?

Proteinari buruzko dependetzia tipitzeko sistema berrikusi dugu. Ilar biribilekin ari gara esperimentatzen abereen bazkatzeke. Baserritarak proteina kanpoan erosi behar badu ere, emeki-emeki, beste proteina mota batzuk ari gara lantzen, beste belar mota batzuk ezagutzen ari gara hemengo lurretan lantzeko.

Krisi ekonomikoak laborantzan eragiten du eta laborantza txikian areago. Krisiak eragiteko modu eta arrazoi bat baino gehiago dago. European ezagutu diren laborantza politikak

aldatzen ari dira. Orain arteko politikaren logika laborantzako mozkinak eta prezioak antolatzea zen. Prezioak ez ziren libreak, baina ekoiztu beharreko kopuruak finkoak ziren. Hitz batean, politika interbenzionistak izan dira. Azken bi urteotan berriz merkatua areago liberalizatu da. Laborantzako ekoizpenak beste edozein industriakotzat jotzen dira, politika honek mozkinak edo produktuak merkatu librean finkatzea nahi du. Oinarria hori da. Krisiaren lehen ondorioa zerealen prezioa goiti joan izana da. Hemengo laborantza hazkuntza da, gu ez gara zereal ekoizleak, zereal industriarentzat krisia ona da, krisia, batez ere, hazkuntzan ari diren laborarientzat da, eta bereziki mendiko baserriak dituztenentzat.

Ohiko arrangura mendiko laborantzan.

Lur gutxi izanik bazkatzeko zerealak mendiko laborariak erosi behar dituzte. Diru laguntzak ukanik ere, hazkuntza inguruko problema ez da konpondua. Paueko Laborantza Ganberako ordezkarien hitzetan “krisiak agertu du laborari batzuk ahulak direla biharko ekonomian ihardukitzeko, ez duela balio gazteak instalatzea egitura tipietan”. Krisia laborantza berregituratzeko baliatu nahi dute, baina baserri tipietan finkatzen diren laborari gazteek biharko egoera konpetitiboan ez dutela aterabiderik erranez. Guk, aldiz, lurraldea hartzeko eta lantzeko laborari kopuru handia behar dela diogu, hobe direla hiru baserri tipi handi bat baino. Duela zortzi urte Paueko Ganberako lehendakariak hau esan zidan: “Ez da posible laborari asko izan eta zoriontsu izan aldi berean”. Guk, berriz, baserri tipiak eta baserritar gazteak diren lurraldeetan bizitza soziala dagoela diogu, herria bizi dadin behar-beharrezkoa. Haiek beren filosofiarekin segitzen dute eta guk geurea atxikitzen dugu. ■

JO TA KE | EKOIZPENAK

Jo Ta Ke Ekoizpenak lehen aldiz Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokan.

Eta ezin duzu galdu:

Sutagar
20 URTE

20. URTEBETETZE
OSPAKIZUN BIRA

ABENDUAK 19 L'HOSPITALET SALAMANDRA

ABENDUAK 26 DURANGO PLATERUENA

URTARRILAK 5 DONOSTI ROCKSTAR

kontratazioa: 619 11 69 74
sutagar.com

Altza: euskararekin anexionatu zain

Paradisu berdea izan zen Donostiako Altza auzoa. Zilargiñene aldean omen dago haltza gehien; ibai eta erreka bazterreko zuhaitza. Orain zementua da nagusi. Ehunka urtez herri euskalduna izan zen, baina XX. mendeko hamarkada gutxi batzuetan guztiz erdaldundu zen.

SAIOA LABAKA

EHUN METROKO altituda duen muinoan dago Altza eta historikoki 14,5 km koadroko hedadura izan du. Donostiako, Pasaiaiko, Errenteriako eta Astigarragako lursailetaraino iristen zen.

Aspaldikoak dira Donostiaren eta Altzaren arteko liskarrak. 1821. eta 1823. urteen artean lortu zuen Altzak ofizialki independentzia. Biztanle-entitate nahikoa zuela argi geratu zen, 150 baserri inguru zituelako bere lurretan, eta muga finakoak zedarritzeaz gain, udaletxea ere sortu zuten. 1910. urtean, berriz, Hiribildu Titulua lortu zuen, baina 1940. urtera arte baino ez zuen mantendu ahal izan. 1936ko gerrak eta Donostiarekiko tirabirak tartean zirela, ahulduta geratu zen Altzako ekonomia. Hala, Gipuzkoako hiriburuak egoera aprobetxatzen jakin izan zuen eta hainbeste desiraturiko anexioa lortu zuen.

Gaur egun zementuzko aurpegia du Donostiako auzoak, etxez josita-ko baso bihurtu zuten. Urbanistikoki eta sozialki aldaketa izugarriak jasan ditu Altzak. Etxeak eta dorreak eraiki zituzten nonahi eta nolanahi, errekatxoak lurperatu, zabortegeak ezarri... Berdegune puska bakoitzari etekina atera zioten modu zabarrean. Autobideak eraikitzeko txanda iritsi zenean, berriz, hainbat baserri bota zituzten. Altza historikoko lurraldean 150 baserri zeuden eta egun 57k jarraitzen dute zutik. Badirudi hirigintzak landa eremua irentsi egingo

ARGIA

Altza berdea izan zen garai batean eta baita udalerrri ere. Orain zementuzko aurpegia du eta Donostiako auzoa da. Hainbat faktoreren ondorioz, tartean immigrazioa, hamarkada ahulak bizi izan ditu euskarak. Gaur egun hitzunak berreskuratu nahian dabil auzoa buru-belarri.

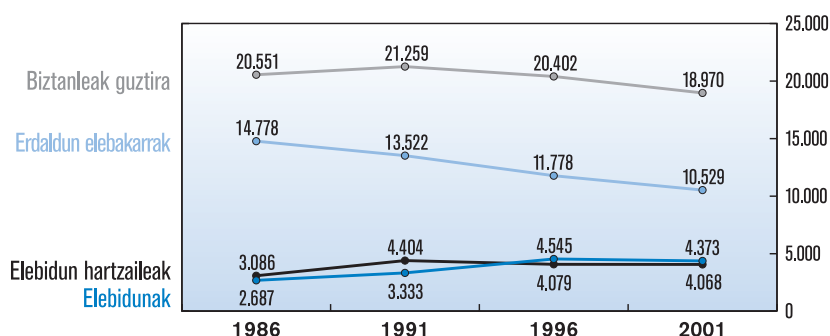
ARGAZKI PRESS

duela berriro Altzan. Izan ere, Donostiako Udalak aurrera eramane nahi duen Auditx Akular hirigintza egitasmoarekin ikusteko dago Altzaren itxura berria zein izango den.

50eko hamarkadan hazkunde demografiko garrantzitsua izan zuen Altzak immigrazioa zela eta. Antonio Cañamero Redondo historialariaren datuen arabera, Altza historikoan, 1950. urtean, 8.857

pertsona bizi ziren eta 1960. urtean, 16.413. 26 urte geroago, 1986. urtean, 44.384 pertsona. Bereziki, Coruña, Pontevedra, Cáceres, Salamanca eta Badajozko probintziatik etorri ziren etorkinak Altzara. Hori dela eta, eta beste faktore batzuen eraginez, Altzako euskararen egoera kezkarria zen garai hartan. Altzan euskararen egoera zein zen hobeto ulertzeko Joan Mari Irigoien idazle altzatarrarengana jo

Hizkuntza gaitasuna

eta haren ikuspegia bildu dugu: "Altzan giro euskalduna bazegoen arren, ez uste euskaraz asko hitz egiten zenik. Altzan erdarara jotzeko joera nabarmena zegoen. Francok gerra irabazi eta euskara debekatu zuenez, beldurra barru-barruraino sartuta zuen jendeak. Ezagutzen dut euskara ikasi ez duen baserriko jendea, alde batek beldur zelako, arestian esan bezala, eta bestetik akonplejatuta sentitzen zelako, beharbada, kaletarrek 'cashero' tzat hartuko zutenedo..."

Normalizazioaren aldeko lehen urratsak

Esan bezala, 60ko hamarkadan euskararen egoerak kezka bizia eragin zuen eta hainbat altzatar euskara berreskuratzeko borrokan abiatu ziren. Lan horren fruituak izan ziren Herri Ametsa ikastolaren sorrera, ikastetxe erdaldunak euskalduntzea, helduak euskalduntzeko gau eskolak eskaintzea, euskaltegiak sortzea eta abar. 70 eta 80ko hamarkadetan Euskal Herriko gizarte mugimenduak egindako lan handiaren eraginez, herritarrak euskara berreskuratzeko beharraz jabetu ziren. Hala, 90eko hamarkadaren hasieran, euskararen ezagutzak aurrerapausoa eman zuen; gero eta guraso gehiagok eskolaratzen zituz-

ten haurrak D ereduan, euskaltegietan ikasle kopuruak gora egiten zuen etengabe, eta lan arloa euskalduntzeko lehen pausoak eman ziren.

90eko hamarkadaren amaieran egoera ez zen hain baikorra. Euskararen ezagutzan aurrerapausoak eman ziren, euskaldun gehiago ate-

"Kanpoko jatorria duen jendeaz inguraturik bizi naiz. Euren seme-alabei lehen hitza euskaraz egiten diet beti eta euskaraz jarraitzen didatela ikustek poza ematen dit"

Joan Mari Irigoien, idazle altzatarra

ratzen baitziren ikastetxeetatik eta euskaltegietatik, baina haien hizkuntza gaitasuna ahula zen eta euskaldun gutxi zegoen oraindik. Gainera, Altzan euskara erabiltzea ia ezinezkoa zen. Hori dela eta, Altzan euskararen berreskurapena bizkortzeko asmoz, hango euskalgintzako hainbat erakundek eta euskaltzale batzuek Altzako Bai Euskarari Batzordea osatu zuten 1999an. Euskararen Gizarte Era-

kundeen Kontseiluari jakinarazi zioten Bai Euskarari Akordioa eta Konpromiso Prozesua Altzan ere garatu nahi zutela. 2000. urtean Kontseiluak onartu zuen egitasmoan Altzak parte hartzea. Ekimen horren bidez herrietako enpresen, saltokien eta era guztietako entitateen eskutik, eta tokian tokiko udalarekin batera, konpromiso prozesua bideratu zen, herri mailako Euskararen Plan Estrategikoa eginez. Altzako Bai Euskarari Batzordea desegin eta Bizarrain Kultur Elkartea sortu eta legezatu zuten 2001ean. Bizarrain elkarteak elkarlan hitzarmena sinatu zuen Donostiako Udalarekin eta Kontseiluarekin urte berean, eta harrezkero urtero berritu dute hitzarmena, Altzan euskara normalizatzearen alde lan egiteko. Zazpi urte daramatza elkarteak auzoko hainbat sektoretan euskara normaltasunez erabil dadin lanean.

Geroari begira

Altza euskalduntzeko ibilbide luzea aurreikusten da nahitaez. Orrialde honetako infograman ikus dezakezue Euskal Herriko hizkuntza-adierazleen sistemaren arabera, Altzako hizkuntza gaitasuna nolakoa den. Dena den, Altzako ikastetxeetako haurrak –Herri Ametsa, Altza Herri Ikastetxea, Herrera eta Oletakoak– izango dira, hein batean, euskarari bizia eman diezaioketenak. Joan Mari Irigoien idazle altzatarra hala esan du: "Kanpoko jatorria duen jendeaz inguraturik bizi naiz. Euren seme-alabei lehen hitza euskaraz egiten diet beti eta euskaraz jarraitzen didatela ikustek poza ematen dit. Pentsatzen dut hemen dagoela esperantza. Denbora hobeak edo okerragoak etorriko dira, baina beti mantendu behar dugu hizkuntzaren zuzia piztuta. Eta geroak esango du". ■

Babeslea: Errenteriako Euskara Zerbitzua

Errenteriako Udala
euskarazko komunikabideen alde

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Náhuat hizkuntzan Biblia

ORAINDIK ez dute itzuli náhuat hizkuntzara, hori da egin nahi dutena, eta horretarako *Ne Bibliaj Tik Nawat* izeneko webgunea (<http://nebibliaj.org>) sortu dute. El Salvadorreko pipil herriak erabiltzen du náhuat hizkuntza eta berreskuratze prozesuan Biblia itzultzea pauso garrantzitsua izango delakoan dira. Webgunean laguntza eskaini dezakeen edozeini harremanetan jartzeko deia egin diote. Lukasen ebangelioaren lehen orrialdea itzuli dute eta sarean ikusteko moduan dago.

NE IYEKNAWATILIS LU

Nuiknew Teopib: nuak kiejekujket kiektaliat ne tane
tejemet pamuk ²kinusan ken teetmakaket ka much
tanachitit; ³kiane nuakuk ka naja musan nuaw nütaj
wan ken muchuki ⁴pal tikmati ka tay metznachititjont t

Ne tanawatiani Gabriel ina ka nesis Ye
anuk tik ne tuhumal lowak tabuktia katka Herodes tik
palej itukay Zakarya, wan yaja se ipal ne tepewa ip
e ipal ne ikal Aaron itukay Elisheba. ²Zakarya wan Eli
an nejnemut ken kiekwia wan tektuktia ne Tint, nian
te kipiatuyat kukonet aka Elisheba te welituya kipia wan
nuni panuk se tunal lowak Zakarya kichawa nenu iekiw
ra, ³wan kiaki ken yejemet kichawat katka ka yaj
ria ijik ne tinpatzin; ⁴wan muchi ne chinamut nem
pan tik ne oraj ipal ne tapupuch; ⁵lowanuni walmesik, e
n tata ne pulitajwaki, se tanawatiani pal ne Tuteku. ⁶
wan sea mamutij; ⁷Ne tanawatiani kibij;
aka shimajmawi, Zakarya, aka mukakik tay timut

Lukasen ebangelioaren
lehen orrialdea náhuat
hizkuntzara itzulita.

Galesa Parlamentuan

EUROPAKO Batzordeko Ministroen Kontseiluan lehen aldiz entzun da galesa. Galeseko ordezkariak hizkuntza horretan aritzeko aukera izango dute hemendik aurrera. Hiru milioi biztanletik %20 mintzo da galesez.

Lazarragaz hitzaldiak

ABENDUAREN 9tik 11ra, arratsaldean hitzaldi interesgarriak dira Gasteizko Artiumen Lazarraga euskararekin, gizartearekin eta literaturarekin uztartuz.

TALAIAN

Kutxak: zartada EAJ eta CCOOri

Bilbao Bizkaia Kutxaren (BBK) eta Gipuzkoa Donostia Kutxaren arteko bat-egiteari ezetz esan zaio. Bat-egiteko ereduaren porrota ere agerian geratu da. BBK-ko batzarrak onartu egin zuen bat-egitea, nahiz eta uste baino babes gutxiagorekin izan. Kutxak ezetz esan du ordea, uste baino ezezko gehiagorekin. Bat-egitearen bultzatzaileek kolpe latza jaso dute, alegia, EAJk (ikuspegi politikotik), CCOOek (ikuspegi sindikaletik) eta EAJko kudeatzaile diren bi kutxetako lehendakaritzek.

Arazoia agerikoak dira. Operazioa ez da egin adostasuna zegoelako eta negoziatu zelako. Negoziazioan, bi kutxetako lehendakaritzek gain EAJk eta CCOOek baino ez dute parte hartu eta gainerako talde politikoak (EA, Aralar eta EBk gero eman zuten babesa), eta bereziki sindikatu abertzaleak, albo batera utzi dituzte. Gainera, Euskal Herriko bi probintzia baino ez zituen hartzen kontuan operazioak. Hainbat arazo politikorengatik bat-egiteak ez du aurrera egin.

Gainera, fusio naturala izatekotan beste biekina batera izan beharko luke, alegia, Arabako Vital Kutxarekin eta Nafarroako CANekin. Lan arloari eta sindikalgintzari begiratzen badiogu, CCOOekin negoziatutako proiektuak ez zion heltzen lan prekarietateari eta ezta azpikontratatuerei ere. Bestalde, larria zera da, proiektuak ez zuela kontuan hartzen negoziazio kolektiborako euskal eremua, Espainiakoari begira zegoen kutxentzat merkeagoa izango zelako eta Espainiako Estatuko sindikalgintzarentzat errentagarriagoa.

Euskal Herriaren zerbitzura egongo zen kutxa egiteko aukera galdu da. Fusio eredu horri emandako zartada despistatuta dabilzanentzako abisua da. EAJk ezin du ibili kutxen jabea balitz bezala ezta CCOOek bakarra balitz bezala, eta Madrilen balego moduan ere. Kutxak bezeroenak dira eta ordezkatzan dituzten taldeena.

Juan Mari Arregi

TALLERES

Mitxelena s.coop.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

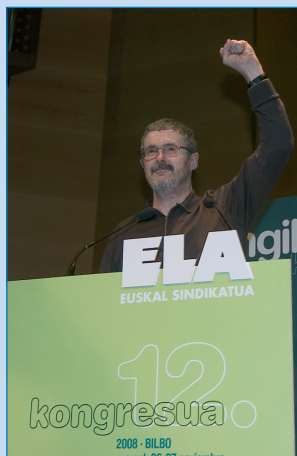
© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

Kutxak, gizarte zerbitzua berraztertzeke unea

LARUNBATEAN 30 URTE beteko dira Espainiako Konstituzioa onartu zenetik eta Espainiak legitimitate arazoe-kin jarraitzen du euskal lurretan. Konstituzio horrek ahalbideratu zuen Gernikako Estatutua 1979an, baina bere garapenetik kimututako Eusko Legebiltzarrean ez da orain arte Espainiako banderarik izan modu iraunkorrean. Baina bukatu da, Espainiako Auzitegi Gorenak legeak dioena behin-betiko bete dezan agindu dio Eusko Legebiltzarrari. Txarto ari da 30 urte ondoren oraindik tamainako inposaketa sinbolikora jo behar duenak. Baina burujabetza kontuak argi uzteko unea da, eta Auzitegi Gorenak berak, urriko kontsultaren helegitean Espainiako burujabetza legeaz noraino iristen zen argi gogorazi zuen. Epai hori sinboloetara eramateko unea da. Noiz eta mundu interdependiente horretan burujabetza kontuak gero eta ahulago ei daudenean; noiz eta Europako Batasuna bere identitate ahula sendotzeko zein sinbolotan oinarrituko den adierazteko gero eta sutsuago ari denean.

Major Oreja-Redondo Terreros uztarriaren garaian Espainiako nazionalismoak utzitako arrastoek sendo jarraitzen dute. Hauteskunde ondoan ikusiko da zenbateraino, Patxi Lopezek gehiengoak bilatuko duela iragarri baitu, baita hauteskun-

LUIS JAUREGIALTZO / ARGAZKI PRESS

deetan bigarren ateratzen bada ere. Hori da normalena, baina udan lehen izan ezik ez zela lehendakari izango zioen.

BBK ETA KUTXEN bat-egiteari ezetz esan dio azken honek. Hori da errealitatea eta proiektu horren alde egin dutenek hobe lukete hori zergatik izan den sakon aztertzea. Autokritika publikorik ere eskertuko litzateke, berau apala izanda ere. Sinbolikoki duen garrantziaz gain, ez dago zalantzarik EAEko kutxen bat-egitea onuragarria litzatekeela egungo finantza merkatuetan, eta bide horretan, BBK eta Kutxaren batasuna pauso bat litzateke.

Baina lehiakortasunaren ikuspegi garrantzitsua izanik ere, funtsez-

koena da zer eratako zerbitzua eman behar duten. Finantza krisiak bete-betea zabaldu du hausnarketa horretarako atea, eta gakoa errentagarritasunean da, baina zerbitzatzen duten gizartearen errentagarritasuna norberaren aurretik jarritz. Gutxi dira azken 20 urteetako diru samur eta azkarraren liluratik ihes egitea lortu duten finantza erakundeak. Gizarte eragileen diru beharrei zentzuz eta segurtasunez erantzutea da lehen mailako erronka. Irabaztea normala da, baina urteetan pilatutako irabazi itzelen grinak asko esaten du zerbitzuaren desbideratzeaz.

ADOLFO MUÑOZ izango da aurrerantzean ELAko idazkari nagusi berria eta sindikatua borrokarako dagoela iragarri du. Mundu aberatsean txioren herrialdeko sindikalgintza egitea leporatu diote ELAri, nonbait bere arrakasta ahaztuz. Europako herrialde aberatsenetakoen artean da euskal gizarteak, baina baita ere aberastasun hori txartoan banatzen dutenen artean ere. ELAk neoliberalismoaren bultzadari aurre egin dio azken urte luzetan eta galdu baino ordezkari izabazi egin du. Eskubete lan dute Muñozek eta zuzendaritza berriak, bai Jose Elorrieta moduko buruzagi karismatikoa ordezkatzeko, bai krisiak eragingo duenari aurre egiten.

13. EUSKAL DENDA

EUSKAL HERRIKO ARTISAU GINTZAREN AZOKA

DURANGO

2008-ABENDUA 5-8

MERKATU PLAZA

www.euskaldenda.info

EUSKAL HERRIKO
ARTISAU
ELKARTEA

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

AEBetan autogintza hiltzear eta langileak alternatibarik gabe

“General Motorsentzako on dena, on da Amerikarentzako” esan izan da. Autoa bailitzan Mendebaldeko herritarren ongizatearen ikurra eta ekonomiaren abiaduraren termometroa. Autogintzaren oraingo krisiak eta azken hamarkadetako aldaketek asko erakusten dute.

GENERAL MOTORS, FORD, CHRYSLER: “Detroitoko hiru handien” buruzagiak jet banatan joan ziren Washingtongo parlamentura diru-laguntza eske, eta han argudiatu zuten AEBetako bizkarrezurra den kotxegintza heriotz arriskuan dagoela. Esku hutsik itzuli ziren Detroitera. Baina AEBetako kotxegintza bere milaka lanpostuekin hondora badoa, ez da izango XXI. mende hasierako krisi handiagatik.

Autogintzan gauzak nola zeuden duela bi urte argitu zuten Jane Slaughter eta Mark Brenner-ek *Labor Notes* hiruhilabetekarian. Sindikalgin-tzan ari direnentzako eztabaidagune izan nahi duen aldizkari honek 2006ko irailean plazaratu zuen *End of the road: Is the auto industry dead?* (euskaraz “Bide amaiera: Autogintza hil ote da?”) artikulua.

Honela ekin zioten idatziari 2006an: “1980ko hamarkadan Chevroletek bere burua izendatu zuen ‘Amerikaren bihotz taupada’ eta gaur askok esango lukete Amerikako auto industria zainketa berezian dagoela. Iazko azaroan General Motorsek iragarri zuen 2008a bitartean 25.000 lanpostu desegin behar dituela eta 12 faktoria itxi. Osagaiak egiten dituen Delphik kiebra egin du, aginduz dozena bat lantoki itxi eta 24.000 enplegu moztuko dituela. Fordek osatu du ‘hat trick’ iluna urtarrilean,

aitortuz 2012a bitartean 30.000 enplegu erauztekotan dela”.

Mende batez AEBen ekonomia- rentzako autogintza zen txaluparentzako aingura denaren pareko. Gaur oraindik autogintzari loturik dago milioika langile, erretretadun eta beren senideen bizimodua. United Auto Workers (UAW) sindikatuarena ere bai. Orain aditu guztiak datoz bat: industria horrek arazo gaindiezi- nak nozitzen ditu. Ezin da bizi, baina alternatiba errazik ez dauka.

Bigarren Mundu Gerra ostean bai gozatu zituztela urrezko urteak. Ongizate eskema pribatua lortu zuen UAWk, aseguru, erretretako baldin- tza hobeak, urteroko soldata igoera KPI adinakoa gehi produktibitateari zegokiona, lanean 30 urtez arituz gero jubilatzeara, eta abar luzea. Kotxegintza zen sindikalismoan ere motorra, eta haien kontratuen arabe- rako hobekuntzak aldarrikatzen zituzten burdingintzan, meategietan, telefonoetan, elektrikan, garraioan...

Slaughterrek eta Brennerrek, hala ere, uste dute autogintzako langileen baldintzok zilar paperezko azalaren barruan goxoki gaziagoa ezkututzen zutela. Autoen atalak egiten ziren beste lantoki askotan baldintzak askoz txarragoak ziren. Kotxeen fak- torietan bertan zoratzeko moduko erritmoak zeuden, istripu asko, kutsadura handia. Baina sindikatuko

Argazkian ikusten dira Chrysler korporazioko langileak “Dodge Viper” (“viper” sugedorria da) kotxe deportiboa promozionatzen. Produkzio katean ari diren beharginak United Auto Workers (UAW) sindikatukoak dira, panelean adierazten dutenez. Detroit hiriko Conner Avenue Assembly Plant lantokia 1966an eraiki zuten, baina komunikabideek zabaltu dituzte laster Chryslerrek itxiko ote duen hotsak. UAW sindikatuak 1935ean sortu zen, 1929ko krisiaren ondorengo depresioaren erdian. Sindikatuak dioenez, gaur egun 640.000 afiliatu dauka AEB, Kanada eta Puerto Ricon, eta beste 500.000 gehiago erretretan. General Motors, Chrysler eta Ford-ek AEBetako gobernuari eskatu diote 25.000 milioi dolarrez laguntzea bizirik irauteko.

buruzagiak gero eta ziurrago sines- ten zuten “General Motorsentzat on dena, on da Amerikarentzat” esaldi famatua.

Petrolio krisiak kotxegintzarena ekarri zuen 1979an eta konpainiek faillita deklaratu zutela mehatxu egin zutenean sindikatuko buruek –Slaughter eta Brennerren hitzetan– langileen eskubide mozketak handiak onartu zituzten. 1980tik aurrera, autogintzako mozketak bihurtu ziren eredu beste edozein sektoretako enpresa eta langileentzako.

Garai hartakoa da beste aldaketa hau ere: langileek eta beren sindika- tuek enpresa konpetitiboagoa izatea onartzen zuten. Edozer egin behar zen konpainiak irabaziak handitu zitzen, horrek langileen soldatak segurtatuko zituelakoan. “Edozer” horren zakuan zetorren *outsourcing* famatua, produkzio atal gero eta handigoak azpikontratatzeara, eskubi- de sindikalik ez zen lantegietara, ber- din atzerrira.

Kotxegintza motore zenekoa

1990eko hamarkadan loteria egokitu zitzaion autogintzari. Petrolio mer- kearekin eta ekonomiaren beroaldia- rekin *mini-van*-ak (gazteleraz *monovolumen*, frantsesez *monospace*) eta 4x4 motako kotxeak jarri ziren modan. Salmenten %7tik %20 izatera pasa ziren 2000.erako. Ez da harritzekoa

zielako Forden autoetako bat erosi ahal izateko adina. Produktzio prozesuekin aldatu dira jornalak ere: gaur Delphin edo Visteon-en berebilen osagaiak egiten dituzten jernalariek General Motors, Chrysler edo Forden irabazten dutenaren erdia kobratzen dute.

Konpainia handion kinka larriak ekonomia osoari eragiten dio. Adibidez, General Motors da AEB osoan osasun zerbitzu gehien erosten duen bezero pribatua. 2005ean 5.300 milioi dolarreko gastua egin zuen, 1,1 milioi jende babestuz. Hauetatik erdiak jubilatutak dira, GMen gain omen dago AEBetako 100 erretretadunetatik bat.

Autogintzaren itolarria olioia bezala zabaldu da Detroitetik hasi eta AEBetako erdi ekialdean barrena. Auzo, herri eta eskualde osoak daude kutsatuta.

Analisia duela bi urte plazaratu zuen *Labor Notes*, Detroiteko hiru konpainietako ugazaba lotsagabeak Washingtonera diru eske *jet* pribatu banatan joan baino askoz lehenago. Zalantza bat baino gehiago utzi zuten idatziaren egileek. Teknologia alorreko enpresek ezingo dituzte autogintzako enpleguak ordezkatu. "Nolakoa izango ote da langile gehienek General Motorseko soldatak ez baina Wal-Mart hipermerkatuetakoak irabaziko dituzten Amerika?". Galderak oihartzunik sor lezake Mendebaldeko edonon. ■

www.argia.com/nethurbil.php
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

sindikatuak *lobby* lanean laguntzea patronalari energi efizientziaren aldeko legerik onartu ez zedin. Konpainiek indar berria hartu zuten, beste markak erosi —jaguar, Volvo, Land Rover, Fiat, Saab, Daewoo...— eta aldi berean segitu zuten neoliberalismoaren itsasaldia baliatzen, azpikontrata gehiago eginez eta beste.

Sindikatuaren indarra, berriz, ahulduz zihoan. Afiliazioa autogintzan 1980an %62 izatetik 2000n %37 izatera pasatu zen. 1990eko hamarkadan langileen irabaziek behera egiten segi zuten eta bizi baldintzak okerragotzen, eta aldiz zuzendaritzako postuetakoenak izarretaraino iritsi ziren.

2000.ean hasi zen autogintza atzeraka oster. Errezesioa iritsita, akzio-

en balioa asko jaitsi zen. Haiekin galdu ziren langile askoren pentsio funtsak ere. Petrolioaren gorakada hasi zen, 4x4 eta *mini-vanen* salmenta jaitsi... eta Detroiteko hiru konpainiei eztarriko zuloan trabatu zitzaizkien azken urteetan erositako konpainia txikiagoen ordaindu beharrak. 2005erako asko okertuta zeuden gauzak, eta hasieran aipatu ditugun lanpostu eteteak hasi ziren.

*Labor Notes*ko artikulua idatzi dutenek kalkulatu dute autogintzako langile unibertsitateko titulurik gabeen soldatek behera egin dutela eten gabe azken 30 urteetan. Duela kasik mende bete, Henry Ford ugazabak eguneko bost dolarreko soldata ezarri zien bere langileei, esaten zuenez beharginei ordaindu nahi

K A L I T A T E A

**Produkturik
onenak,
Zinkunegi Optikan**

Aukerarik
zabalena
betaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Aingern Epaltza

Miguel Sanzen herentzia

Z

ertarako uka, ederki gozatu gara nafar eskuinaren hausturarekin. Bi hilabetez aritu dira elkarri beltzenak erranka, azken 20 urtean gure kontra besoz besoz ibili direnak. Deus ezin konpreniturik ibili dira haien boto-emaileak. Ikaragarriak irakurri dituzte behiala lausengatzen eta balakatzen zituzten hedabide madrildarretan. Lur eginik gelditu dira Jimenez de los Santos en edo Pedrojota Ramirezen astakeriak entzunda. Kezkatzeko moduko arrazoiak aurkitu dituzte beren webgune kutunetan: noraino eta UPN bera kutsatzeraino ari direla Foru Erkidegoan sustraitzen euskal abertzaletasunaren desarrazoiak; horra, batzuen iritziz, zer jarri duten agerian Nafarroako gertakariak. Azkenean, koherentzia ezak nahasmendua areagotu du haien artean. Zapateroren aurrekontuak zirela-eta UPN abstentituko zela iragartzean abiatu zen PPrekiko krisia. Hondarrean, ezezko botoa eman die, PPK bezalaxe. “Horretarako hainbertze jira-buelta?” galdezka ari da gure nabarrista ttikia.

Gu, bitartean, ikuskizunari irribarrez begira. Aizu, noizbait etorri behar zen haien txanda. Kaka-nahastea, gainera, geuk piztu dugu. Sanzek berak errana da: Nafarroa Nafarroa Bairen atzapar beldurgarrietatik gerizatu nahian egin ditu egunenak. Bularra hanpaturik ibili da azken egunetan nafar abertzalea. Ez du horretarako aukera anitzik izan 2007ko udaz geroztik.

Aitor dezagun: Sanzek ustekabeen harrapatu gaitu denak, lagun nahiz etsai. Ez zuen halako lurrikara baten premiari. Legegintzaldi lasaia bermatzen zion CDNrekiko aliantzak eta batez ere PSNrekiko tratuak. Nafarroa Bairekin eta Ezker Batuarekin koalizioa egiteari uko egin ondoan, sozialistek ez zuten korellarra sobera estutzeko asmorik. Gobernuaren opariaren truke aski zuten hainbat postu, unean uneko argazkia eta aurrekontuetako sail batzuk, “ezkerrerako biraketa” baten irudia emanen zutenak.

JOSU SANTESTEBAN

«
Bi hilabete hauetan, urrats guztiak
Sanzek erabaki ditu. Haren estrategia
ez da epe motzerako. Barcinari, bere
ondorengotzaz landa, etorkizuna
segurtaturik utzi nahi
bide dio herentzian
»

Tira, PSNren adiskidantzak marmarika zeukan UPNko sektore eskuindarrean. PPrekiko harremanak ere ez zeuden beren beroenean. Uxue Barkosen itzala mehetu nahian, UPNk protagonismo handiagoa nahi zuen Kongresuko parlamentari talde popularrean. Ez zuen espero bezalako erantzunik izan. Hala ere, inork ez zuen hartu halako ika-mikarako adinako iraintzat.

Bi hilabete hauetan, urrats guztiak Sanzek erabaki ditu. Alderdiko kide gehienek otzan-otzan segitu diote, nahitaez arantzatsu gertatu zaien bidean. Bere jendearen asaldurak prezio merkea dirudi korellarrendako. Haren estrategia ez da epe motzerako. Barcinari, bere ondorengotzaz landa, etorkizuna segurtaturik utzi nahi bide dio herentzian.

Sanzek poliki ikasi du 2007ko lezioa. Badaki PPrekin uztarturik inoiz ez duela aterako erabateko gehiengoa lortzeko adina boto Foru Parlamentuan. PSNren laguntzak arnasa ematen dio, oraingoz. Etorkizunerako, ordea, ez da deusen bermea. Inork ez daki zer egin dezakeen alderdi sozialistak, haizeak bertze alde batera jotzen duen egunean. Bitartean, adiskide berriari zuku guztia aterako dio Nafarroako

lehendakariak. Krisi garaietan erabaki desatseginak hartu behar izaten dira. Lorpenak beretako izanen dira; porrotak PSNren bizkar uzten saiatuko da. Bere eskuin aldetik zama arinduta, bidelagun dituen bertze bi alderdien boto emaileen eremua xurgatzeko esperantza du Sanzek. CDN desagerraraziko luke horrela, eta PSN ahuldu. Halako egoera batean, UPN “zentratuago” batek eta PP berpiztuak izan dezakete, bien artean, orain Sanzek ez duen gehiengoa.

Liberti gaitezen, beraz, ikuskizunarekin, tronpatu gabe, alabaina. Itzulipurdi honen xedea eskuina agintean betikotzeko baldintza hobeak sortzea da, eta gu sekulorun sekulotan kanpoan edukitzea. ■

EKAINBERRI

GURE HISTORIAN AZTARNA NABARIAK
UTZI DITUEN ARTELANA

Zatoz! Erreplikak erabat harrituta utziko zaitu

Ekain Haitzuloa **UNESCO**k Gizateriaren Ondare izendatua

www.ekainberri.com

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

Sastarrain Bailara z.g.

Asteartetik ostiralera: 10:00etatik 18:00etara. Larunbat, igande eta jaiegunetan:
10:00etatik 19:00etara da.

Astelehenetan (udan izan ezik) itxita.

az zer abentura prestatu digun

Totik!

24 dako oporretan, Ikenni ikasi beharria suertatu zaito, eta aurretik ezinda zenukan plana berlan behar izan behar izan du. Azkenean gurasoekin joan da landa-turismoko ostatu lasai balez, baina berlan nor lotatuko eta... ikasgaia suspenditu zion irakaslea! Oporren hasierak ezin itxura berrazka hartu du... baina ostaturan gertatuko den heriotza harrigarria abentura kitalakazari bilakatu du hango ezagaldia.

Durango salbat

a	b	c	d	e
f	g	h	i	j
k	l	m	n	o
p	q	r	s	t
u	v	x	y	z

z u b i a
argitaletxea